

Timotei Popovici

DICTIONAR
,
DE
MUZICĂ

Cu mai multe ilustrații

GRAFOART

©2015. Toate drepturile rezervate.
Copierea de orice fel se va efectua exclusiv
cu acordul scris al S.C. Casa de Editură GRAFOART.

Prezenta ediție este o reproducere în facsimil a lucrării:
Timotei Popovici, *Dicționar de muzică*,
Edițiunea autorului, Tipografia lui W. Krafft, Sibiu, 1905.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POPOVICI, TIMOTEI

Dicționar de muzică / Timotei Popovici ; ed.: Matei
Bănică. - București : Grafoart, 2015

ISMN 979-0-707653-48-7

ISBN 978-606-747-029-1

I. Bănică, Matei (ed.)

81'374.2:78

EDITURA MUZICALĂ GRAFOART

București, str. Brașov nr. 20

LIBRĂRIA MUZICALĂ G. Enescu

București, piața Sfinții Voievozi nr. 1

TEL.: 0747 236 278 (07-GRAFOART); 021 315 07 12

E-MAIL: GRAFOART1991@GMAIL.COM

COMENZI ON-LINE: WWW.LIBRARIAMUZICALA.RO

Prefață.

La popoarele cu cultură muzicală înaintată dicționarele de muzică au o literatură bogată. Și nu încetează de a-se înmulți zilnic. Pentru-că de o parte nici una dintre arte nu s'a generalizat așa tare ca muzica, iar de altă parte nicăiri ca în muzică nu există atâtea semne și atîția termeni tehnici a căror cunoștință e indispensabilă în practica de toate zilele. De aceea la popoarele respective aceste dicționare formează, așa zicînd, călăuza permanentă, tovarășul nedespărțit atît al artistului cît și al diletantului.

La noi, unde muzica a început în timpul din urmă a fi cultivată în măsură tot mai mare, lipsa acestui fel de scrieri e cu atît mai simțită, cu cît — afară de cîteva manuale de »teorie elementară« (la noi în țară și de acestea există numai unul) — cărți și tractate despre muzică în general nu prea avem.

La compunerea dicționarului de față am avut în vedere considerații exclusiv practice. De aceea chestiuni, cari au mai mult importanță istorică cum sînt d. e. diferitele instrumente și sisteme muzicale ale popoarelor vechi etc. în general le-am trecut cu vederea. Tot astfel și în chestiunile privitoare la muzica bisericească am lăsat afară pe cele ce aparțin serviciului divin în bis. apusană, ca unele cari pentru noi nu sînt de interes mai apropiat.

În schimb însă am tratat ceva mai intensiv toate chestiunile de interes practic și cu deosebire chestiunile privitoare la muzica noastră atît bisericească, cît și lumească.

În special în art. Cîntec și Joc am emis o anumită clasificare a diferitelor specii ale muzicii noastre, a cîntecelor romînești, iar în art. Muzică am căutat să dau o schiță istorică

mai amănunțită despre cîntarea bisericească folosită în toate bisericile romîne de rit oriental până în prezent — bine înțeles între marginile impuse de dimensiunile acestui dicționar. Deasemeni am tractat mai pe larg chestiunile, cari în general trebuie să formeze materialul de instrucție din muzică în seminariile noastre, — unicele instituții cari la noi sînt totodată și școale de muzică. De aceea cîrticica prezentă va putea fi cu succes aplicată și ca carte aucsiliară în seminarii.

Izvoarele, de cari m'am folosit sînt: F. Bremer: Handlexikon der Musik; P. Frank: Taschenbüchlein des Musikers; Dr. H. Riemann: Musik-Taschenbuch și Kurzgefasste Harmonielehre; O. Schwalm: Katechismus der Musik; Dr. H. Zopf: Die Behandlung guter und schlechter Stimmen; F. L. Schubert: Abc der Tonkunst și Vorschule zum Componiren; E. F. Richter: Lehrbuch des einfachen und doppelten Contrapunkts; J. C. Lobe: Lehrbuch der musikalischen Composition; M. Reger: Beiträge zur Modulationslehre; F. A. Gevaert: Neue Instrumentenlehre (trad. de Dr. H. Riemann); iar romînești: A. Sequens: Elemente din teoria muzicii, Caransebeș; T. Cerne: Dicționar de muzică (*Dr. T. Cerne a început publicarea unui dicționar de muzică în dimensiuni mari, din care însă au apărut (1898—99) numai 2 volume (lit. A—L), Iași*; Dr. T. Tarnavschi: Liturgica și Odigetica pastorală (manuscript litogr.) și Enciclopedia rom., Sibiiu. Pe lângă acestea, cu deosebire în ce privește jocurile noastre și unele instrumente uzitate la pop. rom., pe lângă observările proprii, prețioase servicii mi-au făcut informațiile luate parte dela st. colegi dela seminar, parte dela persoane externe și cu deosebire dela elevii mei. Tuturora le exprim și la acest loc mulțămita mea adîncă.

De sine înțeles, că între astfel de împrejurări și neaflînd în altă parte nici un fel de date scrise referitor la multe din

chestiunile ce privesc această parte, nu am putut prezenta de astădată un tablou complet și ezact despre muzica noastră în general. Aceasta formează obiectul preocupățiunii mele viitoare și sper, ca la timpul seu, într'o lucrare separată, să pot da un tablou cât se poate de complet și real atît despre muzica noastră bisericească cît și lumească.

Dar și în celelalte chestiuni cuprinse în opul de față se vor afla și lacune și neezactități. Luînd însă în considerare, că e prima lucrare de acest fel în limba romînă, aceste greșeli nădăjduesc, că vor fi scuzate. Din parte-mi voi fi foarte recunoscător tuturor, cari, prin observările binevoitoare, vor contribui de o parte la lămurirea multor chestiuni atinse în acest dicționar și cari preste tot la noi până acum încă n'au fost discutate, iar de altă parte la îndreptarea eventualelor greșeli ivite în el.

Dela felul cum va fi întîmpinat depinde, ca la o eventuală ediție nouă sa apară mult mai bogat și ilustrat și cu mai multe exemple, mai ales ce privește muzica rom., lucru pe care deocamdată a trebuit să-l omit din cauza speselor mari.

Sibiiu, în 1 August 1905.

T. Popovici.

Prescurtări.

acomp.	= acompaniament.
D. e. sau d. e.	= de exemplu.
<i>engl.</i>	= englez.
Es.	= exemplu.
espr.	= expresiune.
f.	= foarte.
<i>fr.</i>	= francez.
<i>germ.</i>	= german.
<i>gr.</i>	= grecesc.
gr.	= grad, grade.
instr.	= instrument, instrumental.
<i>it.</i>	= italian.
<i>lat.</i>	= latin.
m.	= metru.
muz.	= muzică, muzical.
s.	= sau.
prese.	= prescurtat, prescurtare.
term.	= termin.
term. de espr.	= termin de expresiune.
v. (v.)	= vezi.
(v. ac.)	= vezi acest cuvînt (aceste cuvinte).

(*gr.*) și (*lat.*) arată originea grecească sau latină a cuvîntului.

O literă urmată de o liniuță sau și numai liniuta singură arată cuvîntul dela început (articolul) în toate formele (articulat, nearticulat, în singular, plural etc.).

A

A, la = 1) tonul **a**, al 6-lea grad în sistemul diatonic. Tonul **a**¹ (= din octava simplă liniată, cu 437·5 vibrațiuni pe secunda) e luat ca **ton normal** (v.) la acordarea instrumentelor (v. **Diapazon**). 2) Coarda a 2-a a violei, cea primă a violei etc.

A. presc. = alt (v.).

A, al, all', alla = în, cu, ca, în formă de, până la (v. a **ballata** etc.).

A. it. à *fr.* = în, la, pentru (v. a **due**, à **première vue** etc.).

A ballata it. = în forma baladei.

Abanos (*germ. Ebenholz*) = lemn negru foarte virtos (din **Ebenum** în Africa), din care sînt făcute flaute, clarinete, tastele negre la instrumentele cu claviatură, puntea la cele cu arcuș etc.

A battuta it. = în, după tact, după cum e bătut tactul (= **a tempo** v.).

Abb. presc. = **abbassamento** (v.).

Abbandono [*con*] *it.* = cu rezignațiune (term. de *espr.*).

Abbassamento it. = lăsare în jos; **a - di mano** = lăsarea minii în jos la baterea tactului, încrucișarea minilor cînd cîntăm la pian; **a - di voce** = slăbirea, coborîrea vocii.

Abbellimento it. = ornament (v.).

Abcdare = ezeceții de cîntare, la cari în locul tectului întrebuițăm numirile alfabetice ale tonurilor (v. și **Alfabet**, **Solmizațiune**, **Solfegiare**, **Vocalizare**).

A bene placito it. v. **A piacere**.

Abreviaturi v. **Prescurtări**.

Absolut, muzică absolută = muzica în sine, ca **espresiune curată** a simțirii, în opoziție cu cea **descriptivă**, de program, **dramatică** etc.

Academie de muzică = societate de artiști și alți sprijinitori ai artei muzicale, ce are de scop cultivarea muzicii. Astfel de academii sînt mai în toate orașele mari. În București încă e una »Academia de muzică și artă dramatică« înființată în a. 1900.

A (alla) capella it. = 1) în stil bisericesc, 2) muzică scrisă numai pentru voci, fără **accomp.** instrumental (cum era obicinuit în bis. catolică până prin secl. 16, iar în cea orientală până în prezent), sau cu **acopaniamment instrumental**, însă numai în **unison** (v.) sau în **octavă**. 3) **Allabreve** (v.).

A capriccio it. v. **Ad libitum** 1.

Accarezevole it. = **lingușitor**, **amabil** (term. de *espr.*).

Accel. presc. = **accelerando** (v.).

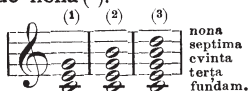
tecstul unei piese dramatice un livret de operă.

Acompaniare (*it. accompagnare*) = a însoți o melodie sau un solo, a executa un acompaniament (v.).

Acompaniament (*it. accompagnamento, germ. Begleitung*) = partea instrumentală, ce însoțește melodia principală (vocală s. instrumentală) cu scop de a-o sprijini și a-i mări expresiunea.

Acompaniator = cel care acompaniază (cu un instrument) pe cântăreț sau instrumentist.

Acord (*it. accordo*) = sunarea mai multor tonuri de odată (v. Armonie); în știința armoniei: o combinațiune armonică de 3, 4 sau 5 tonuri suprapuse în formă de terțe. Tonul cel mai de jos, pe care e clădit acordul, e numit **ton fundamental** s. **fundamentală**; celelalte își iau numirea dela intervalul, ce-l formează cu fundamentală, adică: **terță**, **cvintă**, **septime** și **nonă**. A— își ia numirea mai de aproape dela intervalul extrem. Astfel acordul de 3 sunete e numit a— de **cvintă** ⁽¹⁾, cel de 4: a— de **septime** ⁽²⁾, iar cel de 5: a— de **nonă** ⁽³⁾.

A— de **cvintă** e de 3 feluri: **perfect** constind din fundamentală, terță mare s. mică și cvintă perfectă, **crescut** avînd cvintă crescută și **micșorat** a cărui

cvintă e micșorată. Acordurile le mai împărțim în **consonante** și **disonante**. — I. **Acorduri consonante** sînt a— făcute din intervale consonante (v. Interval), din care cauză dau impresie deplin satisfăcătoare și pot forma armonii independente. Aici aparțin numai acordurile **perfecte** și sînt de 2 feluri: 1) dure s. **majore** (*germ. Dur-* s. harte Dreiklänge), cari au terță mare și 2) moi s. **minore** (*germ. Moll-* s. weiche Dreiklänge), a căror terță e mică. Cele dure au dur. moale.

Cele dure au caracter mai aspru, vesel, deschis, hotărît, iar cele moi melancolic, gingaș ceva cam întunecat, șovaitor. Numai acordurile consonante pot servi ca acorduri finale sau de repaus (v. Consonant și Cadență). A— consonant de pe gr. I al scării îl numim **acord tonic**; el e **acordul scării** s. **tonalității**. — II. **Acorduri disonante** sînt acelea, cari pe lingă intervale consonante au și unul sau mai multe disonante, din care cauză nu dau o combinație armonică deplin satisfăcătoare și nici nu pot forma armonii independente. Ele recer **pregătire** (= tonul disonant să se afle deja în acordul precedent la aceeaș voce, însă nu ca interval disonant, ci ca consonant) și **rezolvire** (= acordul disonant întreg trebuie să treacă în acordul consonant corespunzător), care poate fi **naturală** (fundamentală acor-

— **Inmulțirea** (duplicarea) și **reducerea tonurilor**. În armoniile pentru mai multe voci unele dintre tonurile acordului trebuie luate mai de multeori. Regula e: în prima linie duplicăm fundamentală (în unison sau octavă), apoi cvinta și în fine terța (în acordul dur, avînd putere expresivă f. mare nu o duplicăm decît numai din considerații deosebite). Tonurile disonante nu vin duplicate. Reducerea tonurilor unui acord o facem cînd numărul vocilor e mai mic ca al tonurilor acordului. Regula e: în prima linie reducem cvinta, apoi fundamentală, mai rar terța (aceasta e redusă cu preferință în acordul dominant) și cîte odată și septima și nona. — **Stări și poziții**. Fiecare ton din acord poate obveni atît în bas, cît și în oricare din celelalte voci. Dela tonul, ce se află în bas depinde **starea acordului**. Acordurile de 3 sunete au 3 stări: s— **directă** ⁽¹⁾ cînd în bas e tonul fundamental al acordului, **resturnarea primă** ⁽²⁾ cînd în bas e terța și **resturnarea 2-a** ⁽³⁾ cînd în bas e cvinta acordului. La acordurile de septimă și nonă mai e și **resturnarea 3-a** ⁽⁴⁾ cînd

(1) (2) (3) (4) (5)

C-dur: V V V V C-moale: V

e septima în bas și **resturnarea 4-a** ⁽⁵⁾ cînd e nona în bas. **Poziția** acordului depinde dela tonul, ce se află în vocea superioară. La acordurile de 3 sunete sînt 3 poziții: **p— octavei** ⁽¹⁾ cînd tonul cel mai înalt din acord e octava lui, **p— terței** ⁽²⁾ cînd terța acordului e în vocea superioară și **p— cvintei** ⁽³⁾ cînd cvinta e tonul cel mai înalt. La acordurile de septimă și nonă este și **p— septimei** ⁽⁴⁾ și **p— nonei** ⁽⁵⁾.

(1) (2) (3) (4) (5)

C-dur: I I I F-dur: V V

Acordurile în starea directă le numim și **a— fundamentale** (*germ. Stammaccorde*), iar cele resturnate **derivate** (*germ. abgeleitete Accorde*).

Acord frînt (*germ. gebrochener Accord*) v. Arpeggiu.

Acord de împrumut v. Împrumut.

Acord de trecere (*germ. Leitaccord*) = acordul consonant s. disonant (mai ales cel de septimă dominantă), ce servește în modulațiuni (v.) ca trecere în tonalitatea cea nouă.

Acord principal (*germ. Hauptaccord*) = acordul consonant de pe gr. I al scării, numit și **acord tonic**; apoi cele 3 acorduri consonante, ce reprezintă tonalitatea (cel tonic, dominant și subdominant).

multe voci, ce pot fi lăsate afară fără a conturba melodia s. armonia compoziției. Es. *Flauto ad libitum* = cu sau fără flaut etc.

Ado presc. = *adagio* (v.).

Ad una corda *it.* = pe o coardă (v. *Una corda*).

A-dur, la major (*it.* la *maggiore*, *fr.* la *majeur*) = scara și tonalitatea dură cu armatură de 3 $\sharp$ (fis, cis, gis), paralelă cu Fis-moale.

Aeolic v. *Eolic*.

Affabile *it.* = afabil, plăcut (term. de *espr.*).

Afectat = măiestrit, esagerat, forțat; contrarul dela naiv, natural.

Affettuoso *it.* = cu patimă, foarte sentimental (term. de *espr.*).

Affretando *it.* = grăbind (v. *Accelerando*).

Afinitate v. Înrudirea tonalităților.

Agevole *it.* = ușor, sprinten (term. de *espr.*).

Aggiustamente *it.* = precis în tact.

Agilitate (*it.* *agilità*) = ușurința cu care un cântăreț s. instrumentist poate ezeceuta pasagii grele, triluri, scări cromatice etc. învingînd toate greutățile tehnice.

Agitato *it.* = agitat, mișcat; **allegro** a — = foarte repede și puternic (term. de *espr.*).

Air *fr.* = arie (v.).

Ais, la-diez (*it.* la *diese*) = tonul a suit prin $\sharp$ (v. *Alterțiuni*).

Ais-dur, la-diez-major și **ais-moale, la diez minor** = tonalități neîntrebuințate în practică; în locul lor: **Hes-dur** și **moale**.

Al v. **A**.

Album muzical = colecție de piese muz. ușoare, de diferiți autori.

Alfabet, notațiune alfabetică, sistem alfabetic = notațiunea, în care tonurile sînt numite cu 7 litere din alfabet: c, d, e, f, g, a, h, în opoziție cu notațiunea **aretină** s. **monosilabică** (v. *Monosilabele aretine*). A fost introdusă în muz. bis. de papa **Grigorie cel mare** (secl. 7), din care cauză e numită și **notațiune gregoriană**. Prin secl. 17 a fost adoptată de Germani fiind și azi în uz nu numai la dînșii, ci și la popoarele, cu cari sînt în atingere imediată. În Italia, Franța, România etc. e folosit exclusiv sistemul monosilabic.

Al f. presc. = **al fine** (v.).

Al fine *it.* = până la fine (v. și *Da capo*).

Alicvot, tonuri a — = tonuri armonice (v. *Armonice*).

Aliluia = »lăudați pe Domnul«, cuvînt folosit în cîntări bis. parte ca introducere, parte ca refren sau încheiere.

A livre ouvert *fr.* = de pe foaie (v. *A prima vista*).

Alla, all' *it.* v. **A**.

Alla ballata *it.* v. **A ballata**.

Allabreve *it.* = prescurtat, înseamnă: 1) tempo dublu mai repede, 2) tactul de $\frac{2}{2}$, însemnat de regulă cu C (v. *Tact*).

Alla camera *it.* = în stilul muzicii de cameră (v. *Stil*).

Alla marcia *it.* = în tempo de marș.

Alla mente *it.* = dearostul, improvizat (v.).

Alla polacca *it.* = în tempo polonezei (v.).

Altera [a], **alterat** = a schimba, a modifica înălțimea tonului prin semnele de alterațiune; **acorduri alterate** v. Acord; **tonuri alterate** = tonurile, a căror înălțime a fost schimbată prin semnele de alterațiune, în opoziție cu cele nealterate, numite **naturale**. (v.). Tonul alterat suitor cere rezoluție tot suitoare și întors.

Alterațiuni, **semne de alterațiune** (*it.* Alterazioni, *germ.* Versetzungszeichen) = semnele, prin cari modificăm înălțimea tonurilor. Sînt: 1) **crucea** s. **diezul** (#) sue cu $\frac{1}{2}$ ton, 2) **bemolul** (b) coboară cu $\frac{1}{2}$ ton, 3) **becarul** (H) nimicește efectul crucii și al bemolului, restituind tonul la înălțimea sa originală. Crucile și bemolii îi întrebuițăm în 2 feluri: a) sau îi punem la începutul fiecărui portativ imediat după cheie, în care caz aparțin unei tonalități anumite și constituie **armatura** (v.) tonalității, în care e scrisă piesa, iar efectul lor se estinde asupra tuturor notelor respective din piesa întreagă, sau b) înaintea notelor singuratiche, în lăuntrul piesei și atunci efectul lor se estinde numai asupra notelor de pe acelaș loc, cari urmează până la finea tactului respectiv. Alterațiunile din armatură sînt numite și **ezențiale**, iar celelalte **accidentale**. Afară de alterațiunile amintite, numite în general și **a**— simple,

mai sînt folosite cîte odată și alterațiuni, cari schimbă înălțimea tonurilor cu cîte un ton întreg. Acestea le numim **a**— **duple** și sînt: 4) **crucea dublă** s. **diezul dublu** (## s. X = **cruce spaniolă**), 5) **bemolul dublu** (bb) și 6) **becarul dublu** (HH). Acestea în practică nu obvin ca armatură. — În **notațiunea alfabetică** (v.) tonurile suite simplu primesc la numirea lor originală adausul **is** (fis, cis, gis, etc.), cele coborîte simplu **es** (fes, ces, etc.; excepție face **es** în loc de **ees** și **as** în loc de **aes**). Cele suite dublu primesc adausul **isis** (fisis etc.) iar cele coborîte **eses** (fesces etc.). În **notațiunea monosilabică** (v.) tonurile suite simplu primesc adausul **diez** (fa-diez, do-diez etc.) iar cele coborîte **bemol** (fa-bemol, do-bemol etc.). Cele suite dublu **dublu-diez** (fa-dublu-diez etc.) iar cele coborîte **dublu-bemol** (fa-dublu-bemol etc.). Tonurile restituite primesc adausul **becar** (h-becar s. si-becar etc.).

Altist, **altistă** (*it.* altista) = cîntărețul sau cîntăreața care cîntă **alt**.

Alt'ottava *it.* v. Octava.

Amabile *it.* = amabil, plăcut (term. de espr.).

Amator (*fr.* amateur) = 1) diletant (v.), 2) cel care, fără a fi însuș artist, iubește și sprijinește arta.

Ambitus *lat.* = estenziune (v.).

A mezza voce *it.* = cu jumătate voce, cu vocea reținută.

Amin = »așa să fie«; cuvînt cu care

mai bine de coarde. Părțile sînt: **bagheta** s. **bățul**, **părul** (pentru violină, violă și celo: fin, de culoare albă, pentru cbas: negru, mai gros), **vîrf**ul și **broasca** s. **călcîiul**, ce cu ajutorul unui **șurub** poate fi mișcat în sus și în jos, servind a întinde părul după trebuință. Mișcarea arcușului într'o direcțiune o numim **trăsătură** (v.).

Ardeleana = dans rom. de caracter gingaș-vioi. E dansat în părechi stînd față 'n față și ținîndu-se de mîni. Melodia constă de regulă din 2 perioade de cîte 8 tacte în tact de $\frac{2}{4}$, în mișcare moderată (M. M. $\bullet = 96$). În dans sînt adesea combinate mai multe melodii singuratic. **A** — are diferite numiri după ținuturi, ca **abrudeana**, **someșana** etc. fiecare diferind în cîtva în privința jocului. Nu-i identică cu **învîrtita** (v. ac. și Joc).

Ardente *it.* = cu foc (v. Foco).

Ardito *it.* = îndrîzneț, animat, iute (term. de espr.).

Aretine v. Monosilabele aretine.

Arhivă muzicală = suma tuturor colecțiilor de compoziții, ce formează proprietatea unei societăți muzicale, precum și toate actele referitoare la viața și activitatea ei; însuș locul unde acestea sînt păstrate.

Aria *it.* = arie (v.).

Aria di bravura *it.* = arie de bravură (v.).

Aria di concerto *it.* = arie de concert (v.).

Aria di chiesa *it.* = arie bisericască.

Arie (*it. aria, fr. air*) = piesă de caracter curat liric, pentru o voce solo cu acomp. de orhestră. Se deosebește de cîntec atît prin estenziune cît și prin acompaniament (cîntecul e de regulă acompaniat de un singur instr., pianul, sau cel mult de un număr restrîns de instrumente) și prin forma sa mai îngrijită. Obvine mai ales în operă, oratoriu etc.

Arie de bravură s. de coloratură (*it. aria di bravura*) = arie care cuprinde pasagii grele (v. Pasaj), cadente, triluri, rulate etc., avînd scopul de a scoate la iveală destăritatea cîntărețului (v. și Coloratură).

Arie de concert (*it. aria di concerto*) = arie de bravură (v.) destinată pentru concerte, în opoziție cu aria din operă.

Arietta *it.* = arie mai mică.

Arioso *it.* = cîntare mai scurtă, ce formează trecerea dela arie la recitativ (v. ac.).

Armatură s. **signatură** (*germ. Vorzeichnung*) = semnele de alterațiune, ce aparțin unei tonalități. **A** — o scriem nu numai la începutul piesei imediat după cheie, ci și la începutul fiecărui portativ (v. și Alterațiuni). Ordinea crucilor și bemolilor în armatură e:

Sînt totdeauna 2 tonalități cu armatură egală; acestea le numim

tare, 2) observarea strictă a manierelor **legato**, **staccato** etc.

Artist = cel care se ocupă cu arta.

As, la - bemol = tonul a coborât prin $\flat$ (v. Alterațiuni).

Asas, la-duplu-bemol = tonul a coborât prin $\flat\flat$.

As-dur, la-bemol-major (*it.* la bemolle maggiore, *fr.* la bémol majeur) = tonalitatea dură cu 4 $\flat$, (hes, es, as, des), paralelă cu F-moale.

As-moale (*it.* la bemolle minore, *germ.* As-moll) = tonalitatea moale cu 7 $\flat$; în practică e înlocuită prin G-is-moale (v.).

As-moll *germ.* = As-moale (v.).

Aspirare (*it.* aspirare) = în cântare greșala de a introduce sunetul h între singuraticile vocale ale unui cuvânt. Es. **A-ha-ha-min** în loc de **A-a-a-min**.

Ass. presc. = assai (v.).

Assai *it.* = foarte, obvine în combinație cu termeni de mișcare etc.

Es. **largo a** = foarte rar, **allegro a** = foarte repede etc.

Assoluto *it.* = absolut, liber; **prima donna assoluta** = prima cântăreață într-o trupă de operă.

Astupat, tonuri astupate s. **înădușite** = tonurile obținute la instrumentele naturale (v.) de suflat prin astuparea pavilionului cu mîna. Tonurile produse astfel nu numai că sună cu $\frac{1}{2}$ sau chiar cu 1 ton întreg mai jos, obținînd astfel o serie de tonuri, ce nu sînt cuprinse în scara naturală a instrumentului sau corigînd intonațiunea tonurilor neclare din această scară, ci ele

capătă și un timbru deosebit, sunînd ca și cînd s'ar auzi de departe (v. și Înădușit, Corn și Ecou).

A suo arbitrio *it.* v. Arbitrio.

A. T. s. a. t. presc. = a tempo (v.).

A tempo *it.* = în tempo de mai nainte (v. Tempo).

A tre *it.* = pentru trei (voci s. instrumente).

A tre corde *it.* = pe 3 coarde.

A tre mani *it.* = pentru 3 mîni.

A tre parti, — voci *it.* = pentru 3 partide (voci).

Att. presc. = attacca v.

Attacca, a— subito *it.* = a continua imediat, a merge înainte fără întrerupere. E scris de obicei la finea unei fraze mai mari dintr'o compoziție indicînd trecerea imediată la fraza următoare.

Atto *it.* = act (v.).

Audace *it.* = îndrîzneț, cu inimă (term. de espr.).

Audițiune = producție artistică dată în cerc restrîns (de regulă numai de cîte un singur artist).

Augmentațiune = mărirea valorii notelor (în canon, fugă etc.).

Aumentando *it.* = aspori în mișcare și intensitate (term. de espr.).

A una corda *it.* v. Una corda.

Autentic v. Tonalități bis.

Automat (*gr.*) = Aparat, ce prin ajutorul unui mecanism de ciasornic ezeută singur diferite piese muzicale.

Autor (*lat.*) = compozitor (v.).

Auz muzical = însușirea simfului auzului de a distinge tonurile după înălțimea lor precisă. Sînt

Becar s. semn de restituire (*fr.* bé-carré, *germ.* Auflösungszeichen) = semnul $\sharp$, prin care tonurile alterate prin $\sharp$ sau $\flat$ sînt restituite la înălțimea lor originală (v. Alterațiuni).

Becken *germ.* = cînele (v.).

B-dur *germ.* = Hes-dur (v.).

Begleitung *germ.* = acompaniament (v.).

Bellezza *it.* = frumseță, frumseța tonului.

Bellicoso *it.* = rezboinic (v. Marziale).

Bemol s. semn de coborîre (*it.* be molle, *germ.* B., Erniedrigungszeichen) = semnul $\flat$, care servește la coborîrea tonurilor cu cîte $\frac{1}{2}$ ton (v. Alterațiuni).

Ben, bene *it.* = bine; b — legato = bine legat, b — marcato = bine marcat, accentuat, b — tenuto = bine ținut.

Beneplacito *it.* v. A bene placito.

Berceuse *fr.* = cîntec de leagăn (v.).

Biblioteca muzicală = colecție de compoziții și alte opuri muzicale precum și locul unde acestea sînt păstrate.

Bină (*germ.* Bühne) = locul mai înalt din salele de teatru și operă unde joacă actorii (v. și Scenă).

Biografie muzicală = descrierea vieții și activității unui artist-muzicant.

Bis *it.* = de 2 ori (v. Repetiție).

Bizantină, cîntare s. muzică b — = cîntarea uzitată în biserica orientală (v. Psaltichie și Muzică).

Blasinstrumente *germ.* = instr. de suflat.

Blechinstrumente *germ.* = instr. de

suflat făcute din tinichea galbănă (alamă).

B-moll *germ.* = Hes-moale (v.).

B molle *it.* = bemol (v.).

Bobizațiune s. bocedizațiune = sistem de solfegiere pe silabele: bo, ce, di, ga, lo, ma, ni (numite și silabe belgiane) uzitat în Belgia prin secl. 16—17.

Bocca *it.* = gură, îmbucătură (v.).

Bocca chiusa *it.* = cu gura închisă (v.).

Bocet = cîntec melancolic, tînguitor, prin care poporul plînge pe cel mort.

Bogen *germ.* = arc și arcuș (v.).

Bolero (*sp.*) = dans național spaniol de caracter vesel, în tact de $\frac{3}{4}$, acompaniat de regulă de cîntare, castanete sau chitară. A trecut și în muzica dramatică.

Bombardon = instr. de alamă din familia sacshornilor, care în orchestră susține basul (v. Sacshorn).

Bourée *fr. (it. borea)* = dans francez învechit, de caracter vioi, în tact de $\frac{3}{4}$. Samănă cu gavota (v.).

B — quadrat (*lat.*) = becar (v.).

Br. presc. = braciă (v.).

Braccio *it.* = braț (v. Violă).

Braciă v. Violă.

Bratsche *germ.* = braciă (v.).

Bravo (*it. bravo, brava*) = minunat, escelent, expresie prin care publicul își manifestă satisfacțiunea față de prestațiunea frumoasă a unui artist.

Bravissimo *it.* v. Bravo.

Bravour *fr.* = bravură (v.).

Bravură (*it. bravura, fr. bravour* = dexteritate tehnică foarte des-

cutarea depinde dela gustul interpretului, ceea-ce de altfel e făcut evident prin espr. *ad libitum* (v.) scrisă la începutul cadenței. In decursul ei acompaniamentul încetează.

Cadenza di bravura *it.* = cadență de bravură (v. Cadență 2).

Cadril (*fr.* *Quadrille*) = un fel de *contradans* (v.) de origine franceză. E dansat de mai multe părechi, stînd față'n față în două coloane. Constă din 5 figuri numite: *Pantolon*, *Eté*, *Trenis*, *Pastourelle* și *Chassé-croisé*, la cari mai vine și cite un *galopp* sau *Finale*. Muzica e de caracter vioi și constă din reprize de cite 8 tacte, în tact de $\frac{2}{4}$ iar pentru fig. 3-a $\frac{3}{8}$ s. $\frac{6}{8}$. Tempo e la fig. 1 și 3 moderat, la celelalte repede.

Calando *it.* = rărirea treptată a mișcării și slăbirea intențității (term. de espr. = cu *diminuendo*).

Căldare v. Timpană.

Calitatea tonului v. Timbru.

Calmato *it.* = liniștit (term. de espr.).

Căluș s. scăunaș (*it.* *ponticello*, *germ.* *Steg*) = o bucățică de scîndură pusă pe tabla de rezonanță a instrumentelor cu arcuș (între găurile *f*), preste care trec cele 4 coarde.

Călușeri = grupă de feciori sub conducerea unui *vătav*, cari în timpul Paștilor sau Rusaliilor umblă prin sate și orașe jucînd diferite jocuri voinicești (cu deosebire *călușerul*) și în general grupele de tineri, cari în petrecerile rom. la sate și orașe se produc cu jocuri de acestea. C—

sînt costumați la fel (în port național), pe cap poartă căciuli negre de blană de miel, împodobite cu o peană de curcan, la picioare au zurgălăi, iar în mină poartă băț (v. și *Joc*).

Călușerul = joc voinicesc jucat de *călușeri* (v.). Melodia, comună la toate figurile și mai preste tot aceeaș, constă din 2 perioade de cite 8 tacte, cu reprize, în tact de $\frac{2}{4}$, în mișcare moderată (*M. M.* $\bullet = 96$). Jocul constă din 8 (în ținutul Brașovului din 12) figuri prececedate de *preamblată*. Jucătorii, cari au băț în mină, stau în cerc la distanță de 1—2 pași unii de alții avînd pe vîtav în mijloc. Singuraticile figuri sînt executate în aceeaș ordine, ca la *bătută* (v. ac. și *Joc*).

Cameră (*it.* *camera*) = expresie ce obvine în combinație cu alte cuvinte: muzică de c—, concert de c— etc.

Campana *it.* = clopot.

Campanella *it.* = clopoțel.

Cancan *fr.* = un fel de *contradans* francez constătător din gesturi și mișcări destrăbălate.

Canon (*gr.*) = regulă, normă, e o compoziție armonică în formă contrapunctică, care constă din o singură melodie luată succesiv și imitată strict de cătră mai multe voci, în vreme ce melodia dată se continuă încă. In scris e reprezentat de regulă numai prin o singură voce, în care intrarea vocilor celorlalte e indicată prin semne anumite (§, *f*) sau prin litere.

Cap (*it. capo*) = 1) partea din sus de gîtul unor instrumente cu coarde, ce are de regulă forma melcului; 2) punctul și ovalul (● ○), din cari sînt făcute notele.

Cap de operă (*it. capo d'opera, germ. Meisterstück*) = lucrare artistică de valoare deosebită; lucrarea de căpetenie a unui artist.

Capelă (*it. capella*) = 1) locul rezervat corului în biserică, 2) numirea colectivă a tuturor cîntăreților sau instrumentiștilor, cari conlucrează la executarea unei piese muzicale și mai ales grupul de instrumentiști, cari compun o orhestră.

Capelist (*it. capellista*) = cel care face parte dintr-o capelă (v.).

Capelmaistru (*germ. Kapellmeister*) = conducătorul unei capele (v. ac. și Măiestru).

Capo *it.* = cap, capăt, început; *da c.* = dela început.

Capo d'astro *span. (it. capo tasto)* = prag (v.).

Capo d'opera *it.* = cap de operă (v.).

Capriccioso *it.* = capricios (term. de espr. = cu *ad libitum* v.).

Capriciu (*it. capriccio, fr. caprice*) = compoziție instrumentală fără formă hotărîită, făcută după capriciul compozitorului (v. și Fantazie).

Caracter = însușirea particulară a unei compoziții. Tonalitatea și forma sînt factorii principali, dela cari depinde caracterul ei. (v. și Caracterul tonalităților).

Caractere muzicale = numirea colectivă a tuturor semnelor folosite în notațiune (v.).

Caracteristică, ton caracteristic =

1) senzibilă (v.); 2) tonul sau tonurile, prin cari se deosebește o tonalitate de alta. D. e. **A-moale** se deosebește de **C-dur** prin tonul gis, iar **C-dur** de **A-moale** prin tonul g; **D-dur** se deosebește de **G-dur** prin cis, iar **G-dur** de **D-dur** prin c. Tonalitățile, ce diferă între sine prin mai multe tonuri, au o **c** — **principală** și una sau mai multe **secundare**. D. e. **E-moale** se deosebește de **C-dur** prin fis și dis, dintre cari **dis** e **c** — **principală** (deoarece, ca senzibilă a scării, ne conduce necondiționat în tonica acesteia), iar **fis** (ce aparține armaturii) e secundară; **A-dur** față de **C-dur** are pe gis ca **c** — **principală** și pe **cis** și **fis** ca **secundare**, iar **C-dur** față de **A-dur** are pe **f** ca **c** — **principală** și pe **c** și **g** ca **secundare**.

Canzonă
Caracterul tonalităților. Fiecare tonalitate își are caracterul seu particular. Despre aceasta ne putem convinge dacă aceeaș melodie o cîntăm transpusă în mai multe tonalități. Ea se va deosebi nu numai prin înălțimea corespunzătoare tonalității, în care o cîntăm, ci și prin expresiunea sa. Pentru fiecare compoziție e o anumită tonalitate, în care ea își ajunge măsimumul expresiunii. Tonalitățile **dure** (majore) au în general caracter vesel, limpede, hotărît, bărbătesc, cele **moi** (minore) melancolic, duios, ceva cam întunecat, sovăitor, gingaș, femeesc. Tonalitățile cu **#** sînt cu atît mai clare, mai strălucitoare,

național din Sibiiu), iar la ambele capete e învălît în coajă de cires sau în piele, ca să nu crepe. Tonul e moale, dulce, melancolic. În Muntenia și în Bănat e numit flueroi (v. și Fluier).

Cavaletto *it.* = căluș (v.); a c — = lîngă căluș (v. Ponticello).

Cavata, cavatina *it.* = arie scurtă și simplă, fără coloraturi (v.) și repețiri. Face parte din operă (v. Arie).

C. A. presc. = coll arco (v.).

C. B. presc. = coll basso (v.).

C. D. presc. = colla destra (v.).

C-dur, do-major (*it. do maggiore, fr. ut majeur*) = tonalitatea dură fără armatură, numită și tonalitate normală, paralelă cu A-moale (v. Scară).

Celere *it.* = repede (term. de mișcare).

Celist = cel care cîntă din celo (v.).

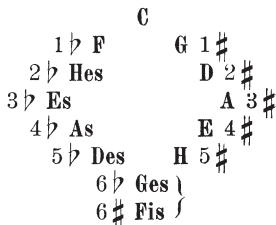
Celo (*it. cello, fr. violoncelle*) = contrabasul mic, instr. cu arcuș (v. Instr. muz. IV. 1.) derivat din **viola di gamba** (v. Violă). Are aceleași părți ca violina (v.). La cîntare instrumentistul, care trebuie să șadă, îl ține între genunchi. Coardele (de intestine, cele 2 mai adînci învălîte în sîrmă de metal) sînt acordate în cvinte, cu o octavă mai jos ca viola, reprezentînd tonurile C, G, d, a. Volumul e de $3\frac{1}{2}$ octave: C—g². Notățiunea e scrisă în cheia basului, pentru tonurile înalte în a tenorului sau a violinei. Aplicatura e ca la violină. Timbrul, de espresiune nobilă, melancolică, samănă cu al vocii

bărbătești. În cvartetul de instr. cu arcuș formează vocea fundamentală, basul; în orchestră e tratat sau independent sau merge în unison sau în octavă cu cbasul. Cainstr. de concert e foarte plăcut.

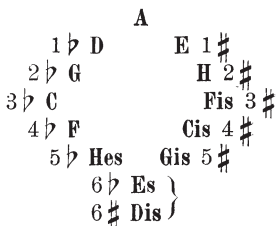
Cembalo *it.* = clavecin (v.).

Cercul cvintelor (*germ. Quinten-Zirkel*) = mișcarea cercuală în urma căreia, plecînd dela tonul fundamental al tonalit. C-dur sau A-moale, prin cvinte sau cvarțe, putem găsi toate tonalitățile folosite în practica muzicală.

a) pentru tonalitățile dure:

b) pentru tonalitățile moi:

Ces, do bemol = tonul c coborît prin ♭ (v. Alterațiuni).

Ces-dur, do-bemol-major (*it. do bemolle maggiore*) = tonalitatea

melodii cu vocea. E sau **natural**, adecă neperfecționat prin studiu sau **artistic**, perfecționat după regulile expresiunii și declamațiunii (v. ac.); 2) ori ce compoziție muzicală destinată pentru vre una din cele 4 categorii ale vocii omeneste, cu sau fără acomp. instrumental.

Cînta [a] = a ezeceuta o melodie cu vocea și, în înțeles mai larg, cu orice instrument muzical (a cînta din fluer, din vioară, a cînta la pian etc.). Espresia »a juca la pian« (dela germ. *Klavierspielen*), uzitată pe alocurea, sună ciudat romînește. În poezia poporală încă aflăm espresii ca »cîntă din fluer« sau »cu fluerul«. Țăranul mai zice și »zi una din vioară«, »zice cu fluerul« etc.

Cînt ambrozian (*lat. cantus ambrosianus*) v. Coral.

Cîntare = cînt, cîntec, melodie (v.).

Cîntare bisericească = cîntarea uzitată în biserică (v. Glas și Muzică).

Cîntăreț (*germ. Sänger*) = cel care cîntă (v.); c— de artă nu e destul să fie înzestrat dela natură cu voce deosebită, ci aceasta trebuie să și-o perfecționeze prin studiu sistematic și îndelungat. O voce cît de bună, însă neperfecționată prin studiu, n'are valoare artistică. C— sint de mai multe categorii: c— de cameră = cîntăreț aplicat la vre-o curte domnească. Cîte odată însă e și numai titlu de onoare; c— de concert = cîntăreț, care se produce numai în concerte (în opo-

ziție cu cel dramatic); c— dramatic = cîntărețul, care ține un rol în operă. Pe lîngă arta cîntului (v. Cînt), trebuie să poseadă și pe cea dramatică (v. Actor).

Cînt armonic (*it. canto armonico*) = cîntul pentru mai multe voci, în opoziție cu cîntul monodic (v.).

Cînt coral (*germ. Chorgesang*) = cîntul în cor (v.), în opoziție cu cel solo (v.).

Cînt de coloratură (*germ. Coloraturgesang*) v. Coloratură.

Cînt figurat sau colorat (*lat. cantus figuralis*) = cîntul cu note de valori diferite, în opoziție cu cîntul plan (v. și Figurat).

Cînt gregorian (*lat. cantus gregorianus*) v. Coral.

Cînt melismatic v. Melisma.

Cînt monodic sau melodic (*lat. cantus monodicus*) = cîntul numai pentru o voce, în opoziție cu cîntul armonic (v.).

Cînt plan (*lat. cantus planus*) = coral (v.); e numit astfel fiindcă constă numai din note cu valoare egală, în opoziție cu cîntul figurat (v.).

Cînt silabic = cîntul, în care fiecare ton își are silaba sa din text, ca d. e. în coral sau în recitativ (v. ac.), în opoziție cu cîntul melismatic (v.).

Cîntec (*it. canzone, canzonetta, fr. chant, chanson, germ. Lied*) = compoziție destinată vocii omeneste, cu sau fără acompaniament, în care muzică și poezie se unesc, pentru ca într-o formă naturală, simplă, nemăiestrită, să dea expresie sentimentelor

așazate deasupra capătului din-drept al tastelor claviaturii pianului. Lovind tasta cu degetul c— se ridică și atingînd un moment coarda, o face să sune; 2) bețigașele învălite la un capăt cu vată, cu cari sînt lovite coardele țimbalei.

Cis, do-diez = tonul c ridicat prin #; **cisis** = tonul c ridicat prin ## (v. Alterațiuni).

Cis-dur, do-diez-major (*it. do diese maggiore*) = tonalitatea dură cu 7 #, neîntrebuințată în practică; în locul ei: **Des-dur**.

Cis-moale, do-diez-minor (*it. do diese minore, germ. Cis-moll*) = tonalitatea moale cu armatură de 4 # (fis, cis, gis, dis), paralelă cu E-dur.

Cis-moll *germ.* = Cis-moale (v.).

Cithara *it.* = ceteră (v.).

Cîrlig, cîrligel, steguleț = semnul $\curvearrowright$ prin care sînt reprezentate notele de $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{16}$ etc.

Cl., clar. *presc.* = clarinetto (v.).

C. l. *presc.* = col legno (v.).

Clape s. **chei** (*lat. claves, germ. Klappen*) = acele părți mobile ale unor instr. de suflat, cu ajutorul cărora închidem sau deschidem găurile, ce se află în corpul instrumentului.

Clarinetă (*it. clarinetto, fr. clarinette*) = instr. de suflat făcut din lemn de abanos s. grenadil. Tubul drept și cam de $\frac{3}{4}$ m. lung constă din 5 părți: pliscul provezut cu o ancie lovindă (v.), **para**, care e un tub mai scurt, fără găuri, 2 părți mijlocii provezute cu până la 20 găuri, dintre cari 12 aco-

perite cu clape, pentru degetele ambelor mini și pavilionul. C— cuprinde seria cromatică de tonuri dela d — f³ sau a³. Tonurile înalte au timbru strigător, neplăcut, dar registrul de mijloc e moale, nobil, apt pentru cel mai puternic *ff* precum și pentru cel mai fin *pp*, din care cauză c— e întrebuințată nu numai în orhestră, ci și ca instr. de concert. Din cauza aplicaturii (v.) greoaie se recer c— în diferite diapazoane. Cele mai uzitate sînt: c— în C (are ton deschis dar pișcător, țiuitor), în A, care sună cu o terță mică mai jos de cum sînt scrise notele (are ton mai moale) și în B, sunînd cu o secundă mai jos; are ton plăcut, plin, stînd mai aproape de timbrul vocii omenești. E cea mai preferită de instrumentiști. Notățiunea e scrisă în cheia violinei. Mai sînt și alte varietăți: c— alt, c— bas etc.

Clarinetă

Clarinetto *it.* = clarinetă (v.).

Clarino *it.* = trompetă (v.).

Claro. *presc.* = clarino (v.).

Clartto. *presc.* = clarinetto (v.).

Clasic = perfect, desevîrșit; **compoziție** c— = creațiune muzicală perfectă, care, atît cu privire la conținut, cît și la stil și formă, poate servi ca model pentru toate vremurile; **compozitori** c— sînt prin urmare acei puțini maeștri mari ai vremurilor trecute, cari au creat opere muzicale de valoare neperitoare.

de gîscă. E es-
clusiv instrum.
acompaniator.
Derivă probabil
din *laută* (v.).

Coda *it.* = coadă
și codă (v.).

Codă (*it. coda*) =
frază finală, cu ca-
re termină unele
compoziții.

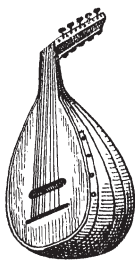
Col, colla, coll' it.
= cu.

Col arco *it.* = cu
arcușul; e contrarul dela *pizzica-
to* (v.).

Col basso *it.* = cu contrabasul în
unison sau în octavă (v. și
Partitură).

Col canto *it.* = cu cîntul, adică
acompanierea să se acomodeze
vocii principale, melodiei în pri-
vința mișcării.

Colinde = cîntece populare-reli-
gioase cîntate la ferestrele cre-
dincioșilor de grupe de feciori,
numiți **colindători**, în seara aju-
nului »Nașterii Domnului«. Ob-
iectul lor îl formează mai ales
diferitele legende despre nașterea
lui Cristos. Sînt însă și c — de
cuprins curat limesc. C — for-
mează trecerea dela cîntarea
bisericească la cea lumească
dimpună cu cîntecele de stea
(v.). Melodiile sînt scurte, adeseori
numai din o singură frază de
cîte 4—8 tacte, urmată de un
refren. Fiecare vers din text
e cîntat pe melodia întreață (v.
și Cîntec).

Cobia

|: Trei păstori se întîlniră :|
Raza soarelui
Floarea soarelui

|: Și așa se sfîțuiră :|
Raza soarelui
Floarea soarelui etc.

(v. »Douăsprezece cîntece de școală«
caietul I de T. Popovici. Sibiu).

Colla destra *it.* = cu mîna dreaptă.

Colla parte *it.* = cu vocea prin-
cipală (v. Col canto).

Colla punta dell'arco *it.* = cu vîrf
arcușului.

Colla sinistra *it.* = cu stînga.

Col legno *it.* = cu lemnul arcu-
șului (a atinge coardele, nu cu
părul, ca de obicei).

Coll'ottava *it.* = cu octava (v.
Octava).

Coloare = timbru (v.). Numirea
vine dela obiceiul de a asemăna
timbrul instrumentelor cu colo-
rile, d. e. tonul flautului e alb etc.

Colofon (în România: **saciz**) =
rășină preparată, cu care ungem
arcușul, pentru ca să provoace
mai ușor vibrarea coardelor.

Coloratură = în cîntul artistic și
de bravură împodobirea unor
note din melodie cu pasagii bri-
lante, cadente, triluri, rulade etc.
Cîntul de c — recere tehnică de-
plină a vocii (v. și Arie de bra-
vură).

Col sordino *it.* = cu surdina (v.
ac. și Înađușit).

Columbaro = dans uzitat în Istria
în tact de $\frac{2}{4}$ sămănînd cu hora.

Comă v. Comma.

Combinațiune, tonuri de c — = to-
nurile secundare, ce se nasc cînd

octava; — **passione** = cu pasiune, pătimaș; — **sentimento** = cu sentiment; — **sordino** = cu aplicarea surdinei; — **spirito** = cu spirit; — **tenerezza** = cu gingașie; — **tristezza** = cu jale; — **undito** = cu un deget; — **variazioni** = cu variațiuni etc.

Concert (*it. concerto*) = 1) 'piesă muz. mai mare pentru 1 sau mai multe instrumente solo cu acomp. instrumental. Constă din 3 fraze principale (Allegro, Andante sau Adagio și Allegro sau Rondo). Apartine la formele ciclice (v.); 2) ori-ce reprezentație muzicală. În acest sens avem: **c—vocal** compus numai din piese vocale, **c—instrumental** constă din piese instrumentale, **c—bisericesc** numai cu piese bisericești, **c—de cameră**, simfonic etc.

Concert bisericesc (*it. concerto di chiesa, fr. concert spirituel*) = 1) reprezentație muzicală cu piese de cuprins religios, dată în biserică; 2) piese, ce seamănă cu concertul (v.) fiind scrise mai ales pe text din psalmi, pentru soli și cor cu acomp. instrumental. Prin compozitorii ruși a fost introdus și în biserica rusească, de unde apoi a trecut în România și în parte și la noi. Aceste **c—** însă sînt scrise a capella (muzica instrumentală din nenorocire ne fiind admisă în biserica orientală). Ele constau din 3—4 fraze principale. În biserica rusească formează, ca muzică, cea mai însemnată

parte din liturgie. În România au fost introduse de **G. Muzicescu**, care însuși a scris 2 frumoase: **1-ul Concert** (premiat la expoziția univ. din Paris 1889) constă din 4 fraze (Andante, Allegro, Adagio și Allegro-moderato), și **al 2-lea Concert** compus din 3 fraze (Allegro, Andte-sostenuto și Allegro).

Concert spirituel *fr.* = concert bis. (v.).

Concerta [*a*] = a da concert, a lua parte activă într'un concert.

Concertando *it.* = concertant (v.).

Concertant = 1) cel care dă un concert; 2) vocea principală, care poartă melodia; 3) vocile cari împrumută alternativ melodia în o compoziție, în opoziție cu cele secundare s. **ripiene** (v. Ripieno).

Concertino *it.* = concert mic.

Concertist = cel care concertează.

Concertmeister *germ.* = măiestru de concert (v.).

Concerto *it.* = concert (v.).

Concerto di chiesa *it.* = concert bis. (v.).

Condac (*gr.*) = cîntare bis., care cuprinde pe scurt însemnătatea sărbătorii. E cîntat pe melodia troparului (v.).

Conducător = șef, dirigent (v.); **ton c—** = senzibilă (v.).

Conduce [*a*] v. Dirigia.

Conducerea vocilor (*germ. Stimmführung*) = mișcarea vocilor în frazele armonice conform regulilor prescrie (v. Mișcare 2).

Conzervator (*it. conservatorio, fr. conservatoire*) = școală supe-

(de aici numirea **contrapunct**, dela *lat. punctum contra punctum* = notă contra notă), **neegal** cînd fiecărei note din melodia dată îi corespund cîte 2, 3 etc. din melodiile însoțitoare, **înflorit** (*lat. c. floridus*) cu note de valori diferite, **sincopat** cînd melodiile contrapunctice sînt reprezentate prin note sincopate etc. **C**— reprezintă în compoziție **fraza curată** (v.), **stilul strict** (sever), care e adevăratul stil bisericesc (v. Stil).

Contrapunctic = după regulile contrapunctului (v.).

Contrapunctist = cel care compune după regulile contrapunctului, cu alte cuvinte: **muzicant** s. **compozitor** rutinat.

Contrar, **mişcare contrară** v. **Mișcare 2**.

Contra-subiect, **c— temă** = în fugă melodia, ce o percurge vocea, care a spus tema, în timpul cînd aceasta e luată de către altă voce (v. Fugă).

Contra-timp (*it. contratempo*) = 1) partea neaccentuată din tact (v. Accent), 2) întîrzierea unei voci, provocată de legătură (v. Legato) sau sincopare (v. Sincopă).

Contra-tonuri v. **Contra-octava**.

Contra-violon *it.* = contrabas (v.).

Copertă = petec de postav, cu care acoperim timpanele, ca să producem înădușirea sunetului lor (v. Surdină).

Coperto *it.* = acoperit; **timpani coperti** = cu timpanele acoperite (v. ac. și Copertă).

Cor (*it. coro, germ. Chor*) = 1) asocierea mai multor voci omenești

cu scop de a cînta împreună o compoziție scrisă pentru una sau mai multe voci, cu sau fără accomp. instrumental. Deosebim: **c— de bărbați** constatător de regulă din 4 voci (tenor I și II, bariton și bas), **c de femei** compus numai din voci femeiești (sau de copii) și **c micst** combinat din vocile bărbătești și femeiești (sopran, alt, tenor și bas) (v. și Partitură); 2) ori ce compoziție scrisă pentru cor; 3) locul rezervat corului în biserică; 4) la pian cele 2 s. 3 coarde, ce dau unul și acelaș ton, fiind lovite de odată de acelaș ciocănaș; 5) la orgă tuburile (flue-rele), ce corespund la aceeaș tastă din claviatură; 6) totalitatea cîntăreților sau instrumentiștilor, cari fac parte dintr'un cor sau dintr'o orhestră, compusă mai ales din instr. de suflat (muzica militară etc.); 7) totalitatea instrumentelor de suflare, cari aparțin la aceeaș familie (v. și Dirigent).

Cor fr. = corn (v.).

Coral (*lat. cantus choralis, germ. Choral*) = cîntarea introdusă în biserica apusană de papa Ambroziu († 397) și reformată de papa Grigorie cel mare († 604) (v. și Cantus firmus și Cînt plan).

Corda *it.* = coardă (v.); **a una** c— v. **Una corda**.

Cordar (*germ. Saitenhalter*) = scînduricea de lemn de abanos legată în partea inferioară a instrumentelor cu arcuș, provezută cu 4 găuri, în cari sînt prinse capetele de jos ale coardelor.

Cordometru (*gr.*) = aparat de metal

Corn englez (*it.* corno inglese *fr.* cor anglais) = o specie de oboi (v.); e puțin folosit.

Cornet (*it.* cornetto, *fr.* cornet, *germ.* Posthorn) = instrument de suflat din alamă, care de altfel n'are nimic comun cu cornul, ci samănă mai mult cu trompeta, tubul e însă cu mult mai scurt (al trompetei în **C** e de 2'629 m., iar al cornetului în **C** = 1'314 m.). Ca **c** — natural dă numai seria tonurilor armonice (v.), fiind folosit mai ales ca corn de signal al poștei. Perfecționat însă în **c** — cu piston (fr. cornet à pistons, *germ.* Ventil-Cornett) a devenit în curând unul din cele mai însemnate instr. în muz. militară, stînd alături cu trompeta. Tonul, de un timbru vesel, poporal, respunde ușor și sigur. Nu este însă așa puternic, ca al trompetei. În privința emiterii de pasagii repezi, scări diatonice și cromatice, triluri și alte ornamente aproape rivalizază cu flauta și clarineta. Cele mai bune sînt **c** — în **B**. Notele sînt scrise în cheia violinei.

Cornet à cylindres *fr.* = cornet cu piston (v. Cornet).

Cornetto *it.* = cornet (v.).

Cornetist = cel care cîntă din cornet.

Cornist = cel care suflă din corn.

Corno *it.* = corn (v.).

Corno da caccia *it.* = corn de vînătoare (v. Corn).

Corno cromatico *it.* = corn cu piston (v. Corn).

Corno inglese *it.* = corn englez (v.).

Coro *it.* = cor (v.).

Coroană s. fermată *it.* corona, *germ.*

Fermate, Ruhepunkt) = punctul de repaus, semnul $\frown$ care îl punem deasupra unei note sau pauze, ce voim să țină timp mai îndelungat. Ea întrerupe pentru moment ritmul și mișcarea piesei. Prelungirea nu e determinată, ci depinde mai ales dela chibzuiala executantului și dela caracterul piesei. În regulă generală nota cu **c** — ține dublu cît e valoarea ei. În cadențe (v.) servește ca semn de repaus pentru vocile acompaniatoare, pînă cînd cadența s'a terminat. Pusă deasupra unei linii de tact arată un repaus mai lung sau mai scurt.

Corp (*lat.* corpus) = forma esterioră a unui instrument muzical.

Cosacca *it.* (*fr.* cosaque) = dans național al cazacilor de caracter melancolic, în tact de $\frac{3}{4}$, în mișcare moderată; e introdus și în balet; **alla c** — = în tempo ca **c** —.

Cotillon *fr.* = dans social francez (din timpul lui Ludovic XIV) azi introdus pretutindenea. E jucat de mai multe părechi și constă din mai multe ture (v.). Cu el se încheie de regulă balul.

Coulè *fr.* (*germ.* Schleifer) = 1) legat (v. ac.), 2) ornament constător din 2 note scrise mărunt, ce premerg notei reale, adică o specie de apogiatură dublă (v.).

Coupé *fr.* = staccato (v.).

Couplet *fr.* = cuplet (v.).

Courante *fr.* (*it.* corrente) = dans

diatonice cu cruci și bemoli, în opoziție cu **C-dur** și **A-moale** numite **normale** (v. Scară); **tonuri d** — tonurile născute prin ridicare sau coborîre (prin $\sharp$ s. $\flat$), în opoziție cu cele **naturale** (v.) etc.

Des, re-bemol = tonul **d** coborît prin $\flat$ (v. Alterațiuni).

Descordare = 1) distrugerea acordării obicinuite la instrumentele cu coarde (v. Acordare); 2) acordarea unui instr. altfel ca de obicei (v. Scordato).

Descordat v. Descordare.

Descriptiv, muzică d — muzică prin care sînt descrise s. imitate lucruri și aparițiuni din natură, în opoziție cu **muzica absolută** (v. Absolut și Desemn muz.).

Des-dur, re-bemol-major (it. *re be molle maggiore*, fr. *ré bémol majeur*) = tonalitatea dură cu armatură de 5 $\flat$ (hes, es, as, des, ges), paralelă cu **Hes-moale**.

Desemn muzical (germ. *Tonmalerei*) = descrierea, imitarea lucrurilor sau aparițiunilor din natură prin tonuri. D. e. cîntecul păsărilor, vuetul furtunei, murmurul apei, liniștea nopții, zgomotul luptei etc. Compozițiile de genul acesta sînt numite **tablouri muzicale** (v.).

Deslegare v. Rezolvire.

Dessin fr. = prima schițare a unei compoziții.

Destra it. = dreapta (ad. mîna).

Determinato it. = hotărît, determinat (term. de espr.).

Détonnation, détonner fr. = dis-tonare (v.).

Dextra lat. v. Destra.

Di it. = de.

Diaponie (gr.) = disonanță neplăcută, cacofonie (v.); apoi și interval disonant.

Dialog (it. *dialogo*, fr. *dialogue*) = 1) convorbire între 2 persoane. În opere comice și în operete indică textul vorbit, în opoziție cu cel cîntat; 2) compoziție pentru 2 voci (instrumente) în care ambele își împrumută alternativ melodia principală (v. Duet).

Diapazon (gr.) = 1) în sistemul muzical grecesc: intervalul de octavă; 2) **estenziunea s. volumul** (v. ac.) unei voci sau unui instrument; 3) tonul **a¹** (fr. *diapason*, germ. *Stimmton*, *Kammerton*) stabilit în Paris 1858, cu 437.5 vibrațiuni (duple) pe secundă, numit și **ton normal** (v.), care e luat ca bază la acordarea instrumentelor (v. și Chorton), precum și însuș instrumentul ce dă acest ton. Acesta are 2 forme a) sau e un tub micuț de metal cu ancie, la care tonul **a¹** (la unele **c²** sau amîndoaună) e produs prin suflare, sau b) e o furcuță de oțel cu 2 coarne lungi, egale, terminate într'un mîner scurt (germ. *Stimmgabel*), la care tonul e produs prin pișcarea coarnelor cu degetele sau prin lovirea lor de un obiect vîrtos; 4) instrumentul micuț compus din 4 tuburi de metal separate, cari dau tonurile **g**, **d¹**, **a¹**, **e²**, servind începătorilor la acordarea violinei; 5) instrumentul micuț numit și **acordeon** (v.) care, cuprinzînd în sine toate acordurile tonali-

Dol. presc. = dulce (v.).

Dolce *it.* = dulce, gingaș, lin, (term. de espr.).

Dolendo, dolente *it.* = cu durere, trist (term. de espr.).

Doloroso *it.* = cu durere (term. de espr.).

Do-major v. C-dur.

Dominantă (*lat.*) = în sistemul muz. de azi gradul V din scara diatonică. E de 2 feluri: **superioară**, care e adevărată d— și **inferioară** (socotită dela gr. VIII în jos) numită și **subdominantă**. D— e după tonică cea mai însemnată; în ea se cuprinde totdeauna **modulațiunea** (v.); **acord dominant** e acordul făcut pe d— (v. Acord și Scară).

Do-minor v. C-moale.

Doppelgriff *germ.* (*fr.* double corde) = pe 2 coarde (v.).

Doppelschlag *germ.* = grupet (v.).

Donă (*it.* donna) = cîntăreață; prima d— = prima cîntăreață, care în operă cîntă partiile principale.

Dorică (*gr.*) = în sistemul muz. al Grecilor vechi tonalitatea bazată pe octava e—e¹ (v. Tonalități grecești); în muzica veche bisericească această tonalitate se bazază pe octava d—d¹ (v. Tonalități bis.).

Dramă muzicală (*it.* *dramma per musica*) = dramă cu muzică, operă și mai ales opera mare, serioasă, în opoziție cu cea comică.

Dreiklang *germ.* = acordul de 3 sunete (v. Acord).

Drimbă (*lat.* *crembalum*, *germ.* *Brummeisen*, *Maultrommel*) =

instr. micuț făcut din oțel. Are forma potcoavei, cu capetele brațelor prelungite. Între brațe e o limbă tot de oțel. D— e pusă între dinți, iar limba e mișcată cu degetul. E de origine foarte veche și respîndită pretutindenea mai ales ca instr. pentru copii.

Dritta *it.* v. Destra.

D. s. presc. = dal segno (v.).

Due *it.* = doi; d— **volte** = de 2 ori (v. Bis).

Duet (*it.* *duetto*) = piesă pentru 2 voci s. instrumente principale (solo) cu sau fără acomp. instrumental. D— instrumental e numit de regulă **duo** (v. și Cvarțet, Terțet etc.).

Duettino *it.* = duet mic.

Duo *it.* = duet (v.).

Duodecimă = intervalul constător din 12 grade diatonice.

Duolo *it.* = durere, con d— = cu durere (term. de espr.).

Dur (*lat.* *durus* = tare, dur, aspru, *it.* *maggiore*, *fr.* *majeur*) = numirea unuia din cele 2 genuri principale ale sistemului muzical modern. Contrarul e **moale** (v. ac. și Gen și Caracterul tonalităților).

Duraccord *germ.* = acord dur (v. Acord).

Durată s. valoare = timpul recerut la eze cutarea unui ton. D— tonurilor e reprezentată prin **figurile notelor** (v.), iar a tăcerilor prin **ale pauzelor** (v. Note și Pauze). Și anume: nota întreagă ține până numărăm

Exécutant *fr.* = ezeccutant (v.).

Exécution *fr.* = ezeccutare (v.).

Exercice *fr.* = ezeccercciu (v.).

Exodium *lat.* = final, fraza ultimă dintr'o compoziție.

Ezeccuta [a] = a cînta o piesă muz. (vocală sau instr.) așa după cum e scrisă și conform intenției autorului ei (v. Ezeccutant).

Ezeccutant = cel care ezeccută o piesă muz. **E**— bun nu numai că observă cu stricteță valorile notelor, tactul, mișcarea și alte semne de espreșiune indicate de autor, ci trebuie să pătrundă în spiritul compoziției, dîndu-i espreșiunea cuvenită (v. Espreșiune).

Ezeccutare (*fr.* *exécution*, *germ.*

Vortrag) = predarea, ezeccutarea unei compoziții (v. Ezeccuta).

Ezeccercciu (*fr.* *exercice*) = 1) deprinderea practică în cîntarea notelor; 2) mici compoziții făcute cu acest scop, cuprinzînd ezeccerccii de scări, octave, intervale, arpegii, triluri, staccato, legato etc. Ele au scopul nu numai a desvolta desteritatea tehnică, ci și a familiariza pe ezeccutant cu toate mijloacele de espreșiune. **E**— există pentru toate speciile de instrumente, mai ales însă pentru pian sînt foarte multe.

F

F, fa = tonul al 4-lea în sistemul diatonic socotit dela tonul **c**.

F. sau **f.** presc. = **forte** (v.).

Fa v. **F**.

Fa-bemol v. **Fes**.

Façade *fr.* = față (v.).

Facile *it.* = ușor, neafectat (term. de espr.).

Factură (*fr.* *facture*) = construcția unei compoziții.

Fa-diez v. **Fis**.

Fa-diez-major v. **Fis-dur**.

Fa-diez-minor v. **Fis-moale**.

Fag. presc. = fagot (v.).

Fagot (*it.* *fagotto*) = instr. de suflat făcut din lemn. Tubul, aproape de 2 m. de lung, e frînt în două și provezut cu 8 găuri și multe clape. În capătul superior e în-

fipță o țeve în formă de **s**. Capătul superior al acesteia e provezut cu o ancie (v.) de trestie, formînd îmbucătura (v.). Volumul e de 3 octave ($\frac{1}{4}$ **B**—**b**¹). Tonurile grave samănă cu ale hangului cimpoiului (v). În ansamblul instrumentelor de suflat cu ancie (clarinete, oboi etc.) formează basul, dar în orhestră timbrul seu moale, dulce se potrivește f. bine cu toate instrumentele. **F** de 3 feluri, dintre cari însă sînt folosite numai 2: **f**— obicînit, care e cel mai folosit. Tonurile sînt notate așa cum sună și anume cele adînci în cheia basului, cele înalte în a tenorului; **contra** **f**— folosit rar. Stă cu o octavă sub cel

flaut (fluer) transversal (*germ.* Querflöte). Estenziunea e de 3 octave. Timbrul e moale, dulce, sămănînd bine cu al fluerului. Tonurile răspund f. ușor (primele din registrul de jos sînt slabe), iar în privința repejunii cu care pot fi emise arpegii, scări cromatice, triluri, intervale îndepărtate etc. e aproape neîntrecut de celelalte instr. de suflat. Cîte odată însă înțonațiunea nu-i destul de curată. E de 2 feluri: a) f— mare (numit în general flaut) e făcut în mai multe diapazoane dintre cari cel mai uzitat e f— în C, avînd estenziunea c¹—a³ (unele încep numai dela d¹ de unde numirea falsă, ce le dau unii de f— în D). Tonurile, notate în cheia violinei, sună cum sînt scrise. În orhestră ocupă loc de frunte, iar ca instr. de concert încă e foarte favorit. F— celelalte (în Des și în Es) sînt transpozitorii (v.); b) f— mic s. octav numit și piculină (*it.* flauto piccolo, *ottavino*) stă cu o octavă mai sus ca f— mare (d¹—a⁴). E cel mai înalt dintre instr. întrebuințate azi în orhestră. Registrul mijlociu, care e cel mai folosit, stă cu 2 octave deasupra sopranului mijlociu. Tonurile din registrul de jos sînt de tot slabe, cele din registrul înalt f. ascuțite și aspre. Aplicatura e ca la f— mare. Nu are însă acest instrument nimic din timbrul poetic al aceleuia. De aceea în orhestră e folosit sau numai pentru a în-

tări melodia, mai ales în pasagii de forte, sau și mai cu samă pentru producerea de efecte particulare, cum e imitarea șuerului furtunei etc. (v. și Fluer).

Flautando *it.* = fin, gingaș, term. de espr. care la instrumentele cu arcuș arată, că arcușul să meargă pe coarde în apropierea punții (sau chiar deasupra ei) și nu ca de obicei. Prin aceasta tonurile capătă un timbru mai moale, fin, ce sămănă cu al flautului (v. și Glissato).

Flautino *it.* = 1) flautul mic (v. Flaut); 2) term. de espr. pentru flageolete (v. Flageolet).

Flautist = cel care cîntă din flaut.

Flauto *it.* = flaut (v.).

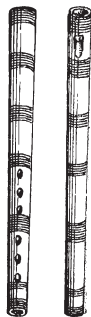
Flauto piccolo = flautul mic (v. Flaut).

Flebile *it.* = trist, plîngător (term. de espr.).

Flessibile *it.* = flexibil, mlădios (term. de espr.).

Flöte *germ.* = flaut.

Fluer, fluera (*lat.* fistula, *it.* flauto, *piffaro*, *fr.* flûte, *germ.* Pfeife) = instrument de suflat cunoscut din cea mai îndepărtată vechime mai la toate popoarele. Au fost timpuri cînd se bucura de mare trecere la muzicanți, formînd o familie întreagă de instr., cari reprezentau toate categoriile de voci. Cu timpul însă flautul (care nu-i decît un f— cu gură

Fluer

germ. Fuge) = aceea dintre formele polifone (v. Formă), care, din cauza mijloacelor tehnice și spirituale necesare la tractarea artistică a ei, e considerată ca cea mai grea și mai înaltă problemă a compozițiunii muzicale. F— e o compoziție pentru 2 sau mai multe voci, în care o melodie principală numită **temă** s. **subiect** e luată mai întâi de o voce, apoi rînd pe rînd de a 2-a, a 3-a etc. și condusă, în formă imitativă, prin toate aceste voci după regulile contrapunctului (v.). Vocile, cari au parcurs tema, poartă mai departe o melodie proprie, însă strict după regulile armonice ș. melodice, formînd astfel un fel de **contra-temă** față de melodia principală. Prin urmare în f— fiecare voce se prezintă ca voce principală (v. Principal) și nu servește numai simplu pentru completarea armoniilor. F— constă din 3 părți: I **Espunerea**, care cuprinde 1) **Tema** s. **subiectul** (*lat.* dux, *germ.* Hauptsatz) e melodia espusă de o voce, trecînd apoi succesiv la celelalte voci. Ea constituie ideea principală a întregii compoziții. 2) **Respunsul** (*lat.* comes, *germ.* Gefährte) e imitarea (repetirea) strictă sau cu mici abateri a temei de către altă voce, în unison sau la distanță de cvintă, cvartă etc. 3) **Contra-tema** (*germ.* Gegensatz) e melodia, ce o percurge vocea, care la început a avut tema, în timpul cînd aceasta e cîntată de a 2-a voce. Ea trebuie

să formeze contrast cu tema atît în privința melodică cit și ritmică. 4) **Fraza incidentală** s. **mijlocie** (*germ.* Zwischensatz) e fraza care, sămănînd încîntă cu tema, are scopul de a întîrzia reluarea acesteia. 5) **Repercusiunea** (*lat.* repercussio, *germ.* Wiederschlag) = ordinea în care tema și respunsul sînt reluate de către diferitele voci (cînd f— e pentru 3—4 voci). II **Desvoltarea** (*germ.* Durchführung) constă din 1) **imitații** stricte sau libere a temei și a respunsului, în unison sau pe diferite intervale (prin mișcare contrară, augmentațiune, diminuțiune etc.); 2) **desvoltarea parțială**, care constă din imitarea singuraticelor figuri sau pasagii mici din temă și respuns pe diferite grade și în diferite forme. 3) **Streta** (*it.* stretto, *germ.* Engführung) constă în aceea, că respunsul se apropie tot mai mult de temă, adică intră mai nainte de a-se fi terminat tema. III **Incheierea** constă de regulă din 1) **pedală** (*germ.* Orgelpunct), în care ies la iveală singuraticile figuri și pasagii din temă și 2) **cadența finală**, în care de obicei toate vocile, ce până aci alergau neconținut unele după altele (de aci numirea de **fugă**), se întrunesc, obosite oarecum de drumul parcurs. După numărul vocilor avem f— pentru 2, 3, 4 etc. voci (cea mai uzitată e cea p. 4 voci). După intervalul, în care apare respunsul avem: f—

de 2 ♯ (hes, es; senzibila fis), paralelă cu **Hes-dur**.

G-moll *germ.* = G-moale (v.).

Goarnă (*fr.* cor de signal, *germ.*

Signalhorn) = instr. de suflat ce servește în armată pentru signale. Constă din un tub de alamă, lung, conic, îndoit numai odată, sămănînd cu trompeta. Lipsindu-i ventilele și orice alte întocmiri nu poate da decît seria acelor tonuri din scara naturală (v. Armonice), cari răspund ușor și anume: 2, 3, 4, 5, 6 și 8 (c, g, c¹, e¹, g¹, c²). **G—** în-trebuințată în armata austriacă e de regulă în **F**, cea din România și Germania în **Hes** s. **As**.

Gordună v. Contrabas.

Gornist = soldatul care în armată dă signalele cu goarna.

Gracioso *it.* = grațios, drăgălaș (term. de espr.).

Grad (*it.* grado, *germ.* Klangstufe) = numirea tonurilor în scară (v.).

Gradevole *it.* = grațios, plăcut (term. de espr.).

Grado *it.* = grad (v.).

Gran-cassa *it.* = doba mare (v. Dobă).

Grande *it.* (*fr.* grand, *grande*) = mare.

Grandezza *it.* = grandetă sublimitate; **con g—** = sublim, înalt, grandios (term. de espr.).

Grandioso *it.* = grandios, sublim (term. de espr.).

Grave *it.* = grav, serios, demn (term. de mișcare între **Adagio** și **Lento**).

Gravità *it.* = gravitate, seriozitate; **con g—** = serios, demn (term. de espr.).

Grazia *it.* = grație, **con g—** = cu grație, plăcut (term. de espr.).

Graziosamente, grazioso *it.* v. Grazia.

Grenadil = o specie de abanos (v.) de culoare roșietică. Din el sînt făcute arcușurile, iar în timpul mai nou și flaute, clarinete etc., deoarece față de abanos are avantajul, că nu pleznește așa ușor.

Griffbrett *germ.* = punte, tastieră (v.).

Gropet *it.* = grupet (v.).

Grundton *germ.* = ton fundamental (v. ac.).

Grupet (*it.* grupetto, *germ.* Doppelschlag) = ornament înfățișat de regulă prin semnul ∞ pus deasupra unei sau între 2 note. În cazul prim constă din 3 note ornamentale, ce precedează nota principală (nota alăturată de sus, nota principală și cea alăturată de jos). În cazul al 2-lea e executat după nota principală primă (din valoarea căreia luăm și durata necesară la executarea ornamentului) și constă de regulă din 4 note (mai ales cînd nota principală următoare nu e de înălțime egală cu cea primă).

scriere

ezecutare

Coborîrea sau suirea notei supe-

Imponente *it.* = impunător, cu accent bine marcat (term. de espr.)

Impresar (*it.* impresario, *germ.* Unternehmer) = întreprinzător de concerte sau teatru; directorul unei trupe de operă; cel care compune textul unei opere.

Imprimarea notelor e făcută sau prin scobirea în table de aramă sau cositor, sau prin litografiere. În timpul mai nou însă mai ales prin tipuri mobile (ca cele de tipar).

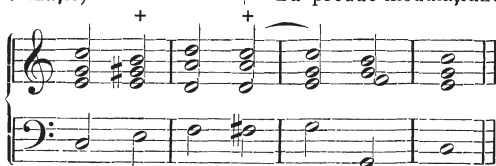
Impromptu, improvisation *fr.* = improvizație (v.).

Improviza[a] (*it.* improvisare, *germ.* improvisiren) = a compune o improvizație asupra unei teme date. (v. Improvizație).

Improvizație (*it.* improvisazione, *fr.* impromptu) = 1) compoziție improvizată cu ocazia executării ei (fără a se fi pregătit și fără a fi fost scrisă de mai nainte); 2) compoziții mai mici pentru pian sau orgă fără formă hotărâtă, avînd apariția unei improviziări (v. Fantazie).

Improvizator (*it.* improvizzatore) = cel care știe bine improviza (v.). Buni — sînt mai ales organistii.

Împrumut, acorduri de î— = acorduri străine tonalității, cari însă, din cauza că nu se rezolvesc în tonica tonalității la care aparțin, nu produc modulațiune (v.). Es.

Înădușit (*germ.* gedämpft) e numit tonul a cărui intenzitate naturală a fost redusă. Aceasta o facem prin întocmiri anumite, d. e. prin surdină (v.) la instr. cu arcuș, prin pedala stîngă la pian (v.), prin palma vîrită în pavilionul unor instrumente de suflat etc. (v. și Astupat și Corn).

Înălțimea tonului depinde dela numărul vibrațiunilor corpului sunător în timp de 1 secundă (v. Ton). Cu privire la î—tonurile sînt împărțite în mai multe octave. (v. Sistemul tonurilor).

Încheiere = final; cadență (v.).

Încruciașare numim în studiul armoniei cazul cînd o voce inferioară trece deasupra altei voci mai înalte, d. e. cînd basul are note mai înalte ca tenorul etc. E admisă numai în formele contrapunctice între vocile, ce stau aproape una de alta și mai ales între cele mijlocii.

Indeciso *it.* = nedecis, îndoielnic (term. de espr.).

Infernale *it.* = infernal, înfricoșat, selbatec (term. de espr.).

Infinitus canon *lat.* = canon infinit (v. Canon).

Intendant (*it. intendente, fr. intendant de musique*) = administrator (la teatrele de curte); directorul unui teatru s. opere; director de muzică, capelmaistru (v. ac.).

Intenzitate = puterea tonului. Ea depinde dela puterea, cu care e provocată vibrațiunea corpului sunător (respectiv dela lărgimea vibrațiunilor sale), dela mediul propagator, distanță etc. Gradul de i — e însemnat prin anumite semne numite semne dinamice s. nuanțe (v.).

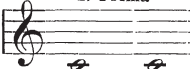
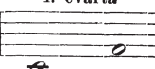
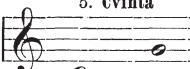
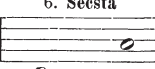
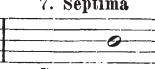
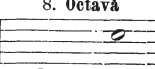
Interludium *lat.* = intermediu (v.) intercalat între 2 corale.

Intermediu (*it. intermezzo, fr. intermède, germ. Zwischenspiel*) = 1) piesă scurtă instrumentală intercalată între părțile altei piese, sau o simplă frază, ce servește ca trecere dela o parte

la alta a unei compoziții; 2) piese instrumentale mai scurte executate între actele unei piese teatrale; 3) mici scene de solo, adesea de cuprins comic, constătătoare din arii, duete etc., intercalate între părțile unei opere mari, servind ca recreație pentru cîntăreți și public; 4) opere sau melodrame mici numai pentru 2 persoane.

Intermezzo *it.* = intermediu (v.).

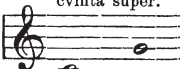
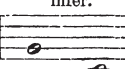
Interval (*lat. intervallum, it. intervallo*) = raportul de înălțime dintre 2 tonuri sau distanța dela un ton până la altul. Tonul de jos e numit ton fundamental s. fundamentală, iar celalalt ton superior. Calcularea intervalelor o facem după numărul gradelor diatonice, ce le cuprind. Plecînd dela tonul c avem i — următoare :

1. Primă	2. Secundă	3. Terță	4. Cvartă
			
Repețirea aceluiaș grad	Distanța dintre 2 grade alăturate	Distanța de 3 grade	Distanța de 4 grade
5. Cvintă	6. Secstă	7. Septimă	8. Octavă
			
Distanța de 5 grade	Distanța de 6 grade	Distanța de 7 grade	Distanța de 8 grade

De obicei calculăm numai până la octavă; nona e luată ca secundă, decima ca terță etc. Dacă tonurile unui i — urmează în ordinea

obicinuită, e suitor s. superior, în caz contrar e coborîtor s. inferior.

cvintă sau cvintă super.	cvintă infer.
	

vîrtirea părechilor, sau numai a fetii (pe sub mină) etc 2) **Jocurile voinicești** sînt jocuri de bravură ezechutate numai de anumite grupe de feciori. Constat din o serie de figuri, unele foarte complicate și grele de ezechutat. Originea acestor jocuri de sigur trebuie căutată în vremurile bătrîne, patriarhale, cînd bărbații petrecînd mai mult la munte cu turma, și mai ales feciorii, la sunetul lin și duios al fluerului sau cavalului își căutau distracția în diferite jocuri, emulînd între sine în privința frumseții și complicațiunii figurilor ce ezechutau. Multe din aceste jocuri frumoase au dispărut, iar altele sînt pe cale. Astfel jocurile **blînda**, **poșovaica**, **ursa**, **momirul** etc., cîndva binecunoscute mai ales în părțile muntoase din jurul Caransebeșului, azi abia le mai știe juca cîte un bătrîn; generația tineră în mare parte nu le mai cunoaște. În Ardeal mai respîndite sînt **călușerul** (obici-nuit și în România) și **bătuta** și în parte și **romanul** (v. ac.). Azi aceste jocuri sînt jucate de grupe de feciori numiți în general **călușeri** (v.), cari costumați la fel se produc prin sate și orașe la anumite sărbători. De cîțiva ani încoaci, în urma obiceiului foarte laudabil al tinerimii dela orașe de a-se produce cu aceste jocuri admirabile în petrecerile de caracter mai popular, mai ales călușerul și bătuta au început a-se respîndi și în Bănat și Un-

garia, pretutindenea făcînd fala noastră și provocînd admirația streinilor. — În privința muzicii dansurilor rom. sînt amănunte la art. **Cîntec**. Aici mai e de adaus, că instrumentele, ce proved această muzică (afară de fluer și caval, folosite mai ales în petrecerile improvizate, de caracter mai familiar, cum sînt d. e. **șăzătorile**) sînt în general cele întrebuițate în muzica modernă, adică instrumentele de arcuș (violina etc.) și cele de suflat (clarineta, flauta și toate instr. de alamă). E prin urmare greșit, cînd, confundînd muzica romînească cu a popoarelor orientale în general, compozitori streini (și romîni), întocmind pentru orhestră un cîntec de joc romînesc, introduc în acompaniament, **ca element indispensabil**, instrumente de percusiune uzitate în muzica popoarelor respective, și mai ales **tamburina** (v.), care la noi nu-i nicăiri cunoscută și practică ca instrument muzical național. În general instrumentele de percusiune (v. Instr. muz.) în muzica noastră nu pot avea mai multă îndreptățire și nici nu pot fi prin urmare aplicate în alt senz, de cum sînt ele aplicate în muzica modernă preste tot. În special tamburina poate fi aplicată în muz. noastră numai într'un singur caz și anume în **călușer**. E știut adecă, că **călușerii** poartă la picioare zurgălăi. Aceștia servesc în parte și pentru

Lage *germ.* = poziție (v.).

Lagrimoso *it.* = plângînd (v. Lamentabile).

La-major v. A-dur.

Lamentabile *it.* = lamentînd, plîngînd (term. de espr.; recere mișcare lină).

Lamentațiune v. Ieremiadă.

Lamentoso *it.* v. Lamentabile.

La-minor *it.* v. A-moale.

Ländler *germ.* = dans *germ.* f. favorit în Austria, în tact de $\frac{3}{4}$ s. $\frac{3}{4}$ de caracter vioi. Italienii și Francezii îl numesc *tyrolienne* (v.).

La prima volta s. *prima volta it.* = prima oară (v. Repetiție).

Largamente *it.* = larg, plin (term. de espr.; recere mișcare largă și espr. puternică).

Largh. presc. = larghetto (v.).

Larghetto *it.* = rășor, destul de întins (term. de mișcare).

Largo *it.* = larg, întins; 1— *assai* = foarte întins (term. de mișcare).

La secunda volta s. *secunda volta* = a 2-a oară (v. Repetiție).

Laude = o serie de stihuri luate din psalmii 148, 149 și 150, în cari se cuprinde lauda lui D-zeu. »Toată suflarea să laude pe Domnul« etc. Sînt cîntate la utrenie după **luminătoare** (v.), legîndu-le de obicei cu cîte o **stihiră** (v.).

Lauf, Läuter, laufende Figur *germ.* = pasaj (v.).

Laută (*lat. testudo, it. liuto, fr. luth*) = instr. f. vechi inventat în Persia și adus de Arabi în Spania, de unde apoi s'a răspîndit și în Franca, Italia etc. Corpul

ei constă din o ladă bombată, ce are forma unei jumătăți de bostan și e făcută din doage de arțar. Gîtul e lung, la capătul superior întors pe spate; aci se află cheile, de cari sînt legate coardele (unele aveau 2 gîturi). Puntea e împărțită în diviziuni. Are 24 coarde, dintre cari 14 trec preste un căluș (v.). Acestea sînt apăsate cu degetele dela mîna stîngă (pe diviziunile punții) iar cu degetele mîinii drepte sînt atinse **pizzicato** (pișcate). Celelalte 10 coarde trec pe lîngă căluș și susțin numai acompaniamentul. Notațiunea e făcută cu cifre (nu cu note) pe un portativ de 6 linii, fără cheie și fără armatură, fiind numită **tabulatură**. Până la finea secl. 18 a fost cel mai lătit și favorit instr., fiind aplicat și în orhestră. A fost însă scos din uz prin perfecționarea pianului. Teorba, mandolina, mandora, pandura etc. sînt toate derivate din 1—. La noi nu-i nicăiri cunoscută cu toate că cuvîntul **lăută** (lăută, lăutar, lăutaș), ce trăiește pretutindenea în graiul poporului, dovedește că acest instrument a ezistat cîndva și la noi. Azi această numire e dată în general **violinei** (v.), iar cuvîntul **lăutar** (lăutaș) muzicantului, care cîntă cu violina (v. și Cobză).

Lăutar (în Bănat **lăutaș**) = violinist, muzicant; **taraf de lăutari** = muzică compusă din instr. cu arcuș (v. Laută).

sînt aplicate în mai multe feluri:

1) **1— notei** = linia verticală adăusă la capul notelor mai mici ca nota întreagă (♩ etc.); 2) **1— tactului** = linia verticală trasă pe portativ spre a despărți tactele (v. Tact); 3) **1— de încheiere** constă din 2 linii verticale trase pe portativ și anume: dacă ambele sînt subțiri arată numai sfîrșitul unei părți mai mari din o compoziție (eventual schimbarea tactului sau a tonalității în decursul unei compoziții); la sfîrșitul compoziției a 2-a linie e groasă; 4) **liniile portativului și cele ajutătoare** (v. Portativ) etc.

Linia tactului (*germ.* Taktlinie) v. Linie.

Liniensystem s. Notensystem *germ.* = portativ (v.).

Liră (*gr.*) (*lat.* testudo) = cel mai vechi instrument al Grecilor vechi. Consta din o ladă de rezonanță micuță (sau din o țastă de broască pe care era așazătă o scîndură). În ea erau înfipse 2 brațe în forma coarnelor, legate între sine prin o traversă de lemn. Intre aceasta și lada de rezonanță erau întinse 4—11 coarde, cari prin pișcarea cu degetele sau cu un plectru produceau tonurile. La cîntare era ținută între genunchi. În decursul timpului s'au dezvoltat din 1— diferite instrumente cu arcuș cum sînt: *lira barbarina*, *1— da braccio*, *1— da gamba* (*it.*) etc.

Liric = în muzică ca și în poezie genul, al cărui fond e viața intimă sufletească, sentimentele și cugetările. Aici aparțin: cîntecul, aria, imnul, oda, elegia etc.

Lisclo *it.* = simplu, neted (term. de espr.).

L'istesso (*lo stesso tempo* = acelaș tempo (v. Istesso și Medesimo).

Liturgie (*gr.*) = serviciul divin, în care se sevrîșește s. cuminecătura.

Liuto *it.* = laută (v.).

Livret (*it.* libretto) = textul unei opere sau unei compoziții mai mari (oratoriu, cantată etc.) precum și cârticica în care e estras textul acestor compoziții.

Lo., loc. presc. = loco (v.).

Lo s. luogo *it.* = la loc; e scris de regulă la locul de unde, după un pasaj *All'8va*, notele vin executate cu înălțimea obicinuită, adecă cum sînt scrise.

Longa *lat.* v. Mensură.

Lo stesso *it.* v. L'istesso.

Luogo *it.* v. Loco.

Lumesc, cîntec 1— v. Cîntec; muzică 1— v. Muzică.

Luminătoare (sfetilnă) = cîntare bis. care cuprinde cererea pentru lumina darului ceresc și luminarea minții spre preamărirea lui D-zeu. Adeseori cuprinde și preamărirea luminătorilor credinței (sfinților) sau (mai ales cele din Dumineci) promisiunea Mintuitorului de a trimite apostolilor pe Duhul sft, precum și însaș trimiterea acestora la vestirea evangheliei. Ecîntată la utrenie imediat înaintea laudelor (v.).

Marcia *it.* = marș (v.); **tempo di m—** = în tempo de marș (v. Marciale).

Marciale *it.* = în tempo de marș. Nu trebuie confundat cu **marziale** (v.) = rezboinic.

Mare, major = atribut întrebuintat la clasificarea intervalelor regulate (v. Interval).

Marș (*it.* **marcia**, *fr.* **marche**) = compoziție destinată a regula pașul unei mulțimi (miliție etc.). E caracterizat prin melodie simplă, cu ritm puternic. Tactul e cel de $\frac{2}{4}$ (cîte odată $\frac{2}{4}$, $\frac{4}{4}$ sau chiar $\frac{3}{4}$). Constă de regulă din 2 reprize de cîte 8 tacte, la cari e adaus de obicei și un **trio** tot din 2 reprize de cîte 8 tacte, însă în o tonalitate relativă (cu preferință în subdominantă tonalității principale). E de mai multe feluri: m— de **paradă** (în pașul obicinuit), m— **repede**, **rezboinic**, **triumfal** (în paș mai repede), m— **funeral** (în tempo moderat) etc.

Marșă armonică v. Secvență.

Martellato *it.* = izbit, maniera **staccato** ezeccutată la violină prin izbirea puternică a arcușului de coardă.

Marziale *it.* = marțial, rezboinic (term. de espr.; recere mișcare repede și accent puternic).

Masur, **Masurek** *germ.* = mazurcă (v.).

Măsură v. Tact.

Matineu muzical (*fr.* **matinée musicale**) = reprezentatie muzicală dată în timpul zilei (mai ales

dimineața), în opoziție cu cea dată seara numită **serată** (v.).

Maxima *lat.* v. Măsură.

Mazurcă (*germ.* **Masurek**, **Masur**, **Mazurka**) = dans de origine poloneză foarte favorit și respîndit pretutindeni. Muzica, de caracter vioi, sentimental, constă din 2 reprize de cîte 8 tacte, în măsură de $\frac{3}{4}$.

Medesimo tempo *it.* = acelaș tempo (v. L'istesso tempo).

Mediantă (*lat.*) = gradul III (m— superioară) și VI (m— inferioară) din scara diatonică.

Meistersänger *germ.* = poezii-cîntăreți din clasa burgheză în Germania, cari după apunerea **Minnesänger**-ilor (v.) cultivau arta poeziei și a muzicii, însă mai mult din punct de vedere profesional, avînd chiar școale proprii. Cu reformatiunea, în urma căreia cîntecul popular începe a se desvolta tot mai tare, acest soi de artiști a dispărut.

Melancolico s. **malinconico** *it.* = melancolic, trist (term. de espr.; recere mișcare lină).

Melisma *gr.* = melodie, cîntec, ornament; **cînt melismatic** = cîntul în care pe o silabă din text vin mai multe tonuri, în opoziție cu **cîntul silabic** (v.); apoi cîntul, în care sînt aplicate diferite ornamente (v. Cînt figurat).

Melodic (*it.* **melodico**) = bine sunător, plăcut, bogat în melodie; **interval** m— v. Interval; **instrument** m— s. **monodic** = instru-

minima (nota de pătrar de azi),
7) fusa (nota de optime de azi),
semifusa (nota de șesesezcecime de azi). Semnele pauzelor au trecut din notațiunea mensurală, aproape neschimbate în notațiunea de azi (v. Note).

Menuet (*it.* menuetto, *fr.* menuet) = dans francez foarte favorit în secl. trecut, azi însă învechit. Muzica constă din 2 reprize de câte 8 tacte, în tact de $\frac{3}{4}$, în mișcare moderată. Mai tirziu i-s'a adaus și un trio (v.) tot din 2 reprize de câte 8 tacte, însă în o tonalitate relativă (v.). Unii autori l-au introdus în sonată și în simfonie ca frază de sine-stătătoare. Aparține la formele libere (v. Formă).

Menuetto *it.* = menuet; **tempo di m—** = în tempo menuetului (v.).

Messa *it.* v. Missa.

Messa voce, **messa di voce** *it.* = creșterea și decreșterea succesivă a tonului, cîntarea unui ton lung cu crescendo și decrescendo. Obvine mai ales la finea frazelor sau ca preparare a cadenței (v.) și e însemnată cu < >.

Messinginstrumente s. Blechinstrumente *germ.* = instrumente de alamă (v.).

Mesto, **mestoso** = trist, mîhnit (term. de espr.; recere mișcare lină).

Mesure *fr.* = măsură, măsură (v.).

Metalic, **voce m—** = voce sonoră, puternică.

Metrică (*gr.*) = știința regulilor versificațiunii; în muzică știința re ritmul muzical (v. Metru).

Metronom, **ritmometru**, **cronometru** (*gr.*) = aparat ce servește la precizarea mișcării. Terminii folosiți în muzică pentru determinarea mișcării (v. Tempo), ori cît sînt de mulți și variați, nu dau decît o indicare aprocsimativă a ei. De aici se espică și confuziunea, ce o observăm adeseori cu privire la înțelesul și aplicarea acestor termini în practică. Deja în secl. 18 s'au încercat unii a inventa anumite aparate, prin cari să se poată stabili cu precisiune mișcarea în care trebuie ezeutată o piesă muzicală. Cel dintîi, care a construit un astfel de aparat, a fost vestitul matematic și acustician francez **Saveur**. Pe urmele lui au încercat și alții, până ce în a. 1816 i-a succes lui **J. N. Mälzel** în Viena să construiască un astfel de aparat, care, putînd fi aplicat cu succes, să fie adoptat pretutindeni. Metronomul lui Mälzel constă din un dulap de lemn micuț, în forma piramidei. În el e o pendulă provezută la capătul de jos cu o greutate și sprijinită în partea inferioară pe o osie, așa ca să poată ușor oscila. Un mecanism, ca la ciasornic, pune pendula în mișcare. Pe partea opusă, mai lungă a pendulei sînt 168 creștături (începînd dela 40 până la 208) numite **grade** (cîte odată aceste grade sînt indicate pe o fâșie de hîrtie lipită pe dulap dindereptul pendulei) și o linte de metal mobilă, care, după cum o urcăm sau o coborîm pe

Mi-diez v. Eis.

Mi-major v. E-dur.

Mi-minor v. E-moale.

Mimică (*gr.*) = arta de a exprima diferite stări sufletești prin **mină** (= schimbarea feții) și prin gesticulațiuni. Oratorii, actorii și cîntăreții dramaticei se servesc mult de ea. În balet (*v.*) joacă rol principal (*v.* Pantomimă și Joc de scenă).

Minima *lat.* v. Mensură.

Minnesänger (**Minnesinger**) *germ.* = poeții-cîntăreți cari în Germania cultivau poezia și muzica în era cavalerismului (secl. 13 și 14). Erau din familii nobile și princiare. Luînd ca model pe trubadurii (*v.*) francezi, acești poeți-cîntăreți făceau versuri, pe cari apoi le cântau pe melodii făcute tot de ei, acompaniindu-se cu vioara sau cu chitara. În aceste cîntece era cîntată iubirea, virtutea și frumseța femeii, vitejia, iubirea de patrie sau frumsețele naturii. Unele erau de cuprins religios. Ele au contribuit mult la emanciparea cîntului lumesc de sub forma și caracterul bisericesc, ce avea până aci. Sînt și colecții scrise. După apunerea **M**— acest gen de artă a fost cultivat de așa numiții **Meistersänger**-i (*v.*), cari însă practicîndu-l mai mult

din punct de vedere profesional, l-au adus la decadență.

Mineur *fr.* = minor (*v.*).

Minor (*it.* minore, *fr.* mineur) = mic, moale (*v.*).

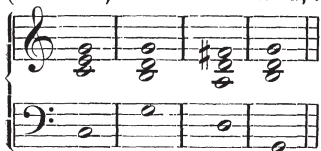
Minor *it.* = 1) minor (*v.*); 2) scris ca titlu deasupra unei părți dintr'o compoziție în tonalitatea dură arată trecerea în tonalitatea moale (minoră), iar într'o compoziție în tonalitatea moale, în care obține o frază mijlocie în tonalitatea dură, arată revenirea la tonalitatea originală. Contrarul e **maggiore** (*v.*).

Mișcare (*lat.* motus, *it.* movimento, *germ.* Bewegung) = 1) gradul de repejune cu care ezeccutăm o piesă muzicală (*v.* Tempo); 2) raportul de mișcare al tonurilor unei voci între sine (**m**— melodică) și față de altă voce (**m**— armonică). A) Ca **m**— melodică e de 4 feluri: a) **diatonică** tot prin intervale de secundă, b) **sărită** prin intervale mai mari, c) **ritmic-egală** prin note de aceeaș valoare și d) **ritmic-neegală** prin note de valori diferite. B) Ca **m**— armonică e de 3 feluri: a) **directă** (*lat.* motus rectus) împărțită în **paralelă** cînd 2 voci merg în aceeaș direcțiune și la aceeaș distanță și **asemenia** cînd merg în aceeaș direcțiune, dar nu la aceeaș distanță:

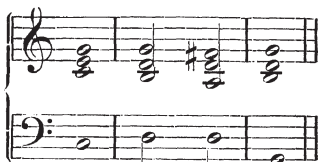
Modulațiune

voim să trecem din C-dur la G-dur luăm acordul dominant al tonalității prime (g—h—d) și schimbându-i înțelesul, adică considerându-l ca acord tonic al tonalității G-dur, îl punem în legătură cu acordul dominant (d—fis—a) al acestei tonalități.

C-dur: I C-dur: V
G-dur: I V I

Pentru ca m— să se impună mai tare acest acord e luat de regulă în resturnarea 2-a.

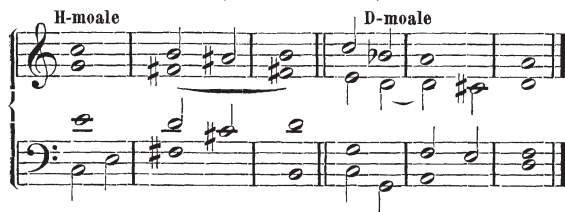

De altfel m— o putem face de pe oricare grad al scării fie direct, fie prin acorduri intermediare:

Dela C-dur la:

sau: Dela C-dur la:

tură cu terminii de espr., d. e. **Allegro** m— s. m— **Allegro** = foarte repede, m— **crescendo** = creșterea puternică a intensității.

Monodic, instrument m— v. Melodic.

Monodie (gr.) = cântare pentru o voce, melodie.

Monodramă (it. monodramma) = melodramă (v.) predată numai de o persoană.

Monosilabele aretine s. guidonice = monosilabele ut (c), re (d), mi (e), fa (f), sol (g), la (a), si (h) introduse de călugărul Guido d'Arezzo în Italia la începutul secl. 11 pentru numirea tonurilor. Ut a fost schimbat mai târziu cu do fiind mai sonor. Aceste numiri, zise și **solmizațiune**, sînt și azi întrebuințate în Italia, Francia, România etc. La noi sînt în uz numirile alfabetice practicate la Germani începînd din secl. 17 încoaci (v. Alfabet).

Monstru, concert m— = concert, la care ia parte un număr neobicit de mare de cîntăreți și instrumentiști. Așa d. e. la concertul ținut în 1869 în orașul Boston (America) au luat parte 10.000 cîntăreți și 1000 instrumentiști, iar ceva mai târziu în palatul de cristal din Londra (Anglia) a fost un asemenea concert, la care au participat 8000 cîntăreți și 250 instrumentiști.

Mor. presc. = *morendo* (v.).

Morando it. = întîrziind, trăgînd (term. de espr.).

Mordent (it. mordente, germ. Pralltriller) = ornament constător din 2 s. 4 note ezeutate înaintea notei principale. E de 2 feluri: 1) **superior**, care poate fi simplu însemnat prin semnul ~ și **duplu** însemnat prin ~~~.

2) **inferior**, care iarăș poate fi simplu însemnat prin ~ și **duplu** însemnat prin ~~~.

The image displays two musical examples of mordents. Each example consists of a treble clef staff and a piano staff. The treble staff shows a single note (G4) with a mordent symbol (a wavy line) above it, labeled 'scriere' (writing). The piano staff shows a single note (G4) with a mordent symbol (a wavy line) above it, labeled 'ezechutare' (performance). The first example shows a single mordent, while the second example shows a double mordent (three wavy lines).

M. s. presc. = mano sinistra (v. Mano).

Mundstück *germ.* = îmbucătură (v.).

Musette *fr.* = 1) cimpoi (v.); 2) numirea unui dans de caracter vioi, în tact de $\frac{6}{8}$ scris pentru cimpoi; 3) numirea unor compoziții scurte, în tact de $\frac{6}{8}$, provezute cu un bas continuu, în formă de pedală pe dominantă sau pe tonică, (întocmai ca hangul cimpoiului).

Musikdirektor *germ.* = director de muzică (v.).

Musikfest *germ.* = festival (v.).

Musikverein *germ.* reuniune de muzică (v.).

Mutare, mutațiune (*lat. mutatio*) = schimbarea vocii în timpul pubertății (între anii 15—17 ai etății), în urma căreia vocea copiilor se prefăce din sopran sau alt în voce bărbătească (tenor s. bas). Cauza sînt anumite schimbări fiziologice, ce se produc în laringe în timpul pubertății. Sub durată mutațiunii vocea e răgușită, aspră. Cîntarea în acest timp e interzisă, deoarece ușor poate avea urmări rele pentru voce.

Muze (*lat. muzae*) = cele 9 zine protectoare ale artelor și științelor la Greci și Romani. Au fost ficele lui Zeus. Sînt: **Klio** (m— epopeei și istoriei) **Melpomene** (m— tragediei), **Thalia** (m— comediei), **Kalliope** (m— poeziei eroice) **Euterpe** (m— poeziei lirice), **Erato** (m— poeziei de dragoste), **Terpsichore** (m— dansului), **Urania** (m— astro-

nomiei) și **Polyhymnia** (m— cîntecului, imnurilor).

Muzic (*it musico, germ. Musiker*) = cel care practică muzica: cîntăreț, virtuos, compozitor, dirigent etc.

Muzică (*lat. musica*) la Grecii vechi era numirea colectivă a tuturor artelor, ce stăteau sub protectoratul muzelor (poezia, oratoria, dansul și muzica propriu zisă). Dela introducerea creștinismului această numire a fost dată exclusiv artei tonurilor. **M—** e prin urmare aceea artă, care se servește de tonuri pentru exprimarea sentimentelor și emoțiilor sufletești, respective pentru exprimarea frumosului. Deși materialul muzicii îl formează tonurile, totuș acestea numai bazate pe frumseța melodică, armonică și ritmică devin adevărate mijloace de expresiune muzicală. Deci elementele esențiale ale muzicii sînt **melodia**, **armonia** și **ritmul** (v. ac.). **M—** o împărțim în **teoretică** (teoria elementară, melodică, armonia, formele muzicale, acustica, istoria, estetica etc.) și **practică** (compoziția și executarea). După conținut **m—** o împărțim în **bisericească** folosită în serviciul divin pentru ridicarea sentimentului religios și **lumească**, care stă cu cea bis. pe aceeaș treaptă ideală, dar, avînd alt cerc de simțiri, ne înfățișază lumea din afară cu toate contrastele ei de bucurie și tristețe, fericire și durere etc. Cu privire la mij-

Constantinopol o nouă reformă prin simplificarea încitva a notațiunii obscure a lui Cucuzel. — Dar psaltichia adoptată de singuraticile bis. orient. a suferit, de sine înțeles, oarecari schimbări în decursul timpului, schimbări izvorîte din firea, temperamentul și cultura respectivelor popoare. Negreșit că cel mai mare progres a fost realizat în Rusia. Aici a fost conservată psaltichia veche până prin secl. 14, când se formează o cîntare bis. proprie, iar în secl. 17, a fost introdusă și cîntarea corală. O pleiadă de compozitori distinși crează mai ales în secl. 19 un reperor bisericesc bogat și frumos, scris într'un stil serios, demn, liniștit. Intre aceștia la locul de frunte stă **Bortnianski**, care a compus o mulțime de cîntări și concerte bis. (v.) pentru 4 și mai multe voci. Dela începutul secl. 19 cîntările bis. scrise cu notațiunea veche începu a fi transcrise cu note moderne, fiind sprijinită această acțiune salutară atît de singuraticile societăți instituite anume spre acest scop, cît și de sf. sinod și domnitori. — În **România**. Date istorice despre psaltichia folosită în timpurile cele mai vechi nu sînt. **Dim. Cantemir** spune că **Vasile vodă** ar fi introdus în bis. cîntarea slavă adusă din **Sîrbia** și **Bulgaria**, cunoscută sub numirea de **cîntare bulgară** s. **sîrbă**. Pe timpul fanarioților s'a înstăpînit psaltichia greciască din

Constantinopol. Însă la începutul secl. trecut metropolitul **Ungro-Vlachiei Dionisie Lupul**, înființînd o școală de cînt. bis., dă ordin dascălului acestei școale, **Macarie**, bun cunoscător al psaltichiei, să scrie cîntările bis. romînește, după psaltichia mai nouă. Acesta publică în 1823 în Viena trei cărți: **Anastasimatarul**, **Irmologiul** și **Teoreticonul**, iar în 1827, din ordinul domnitorului **Grig. Ghica**, **Tomul de Utrenie** în București, cari încurînd deveniră normă pentru cînt. bis. în ambele principate. Poetul și cîntărețul **Anton Pan**, care a fost și muzicant rutinat, desvoaltă pe urma lui **Macarie** activitate mare pe terenul cîntării bis. Operele sale, 8 la număr, le publică între 1841—48. Se zice, că cîntarea lui nu-i atît de dulce și nu corespunde gustului romînesc în așa măsură ca a lui **Macarie**. Psaltichia lui **Pan** a fost adoptată mai ales în Muntenia (**Pan** fiind prof. de cînt. bis. la seminarul din București), pe cînd a lui **Macarie** s'a susținut mai ales în Moldova. De atunci încoaci au fost făcute mai multe încercări de reforme însă fără vre-un rezultat real. În timpul mai nou, prin corurile înființate mai ales pe lîngă bisericiile catedrale din București și Iași etc. și subvenționate de stat, a fost introdusă și cîntarea corală (compoziții de **Muzicescu**, **Ștefănescu** etc. și o parte însemnată din reper-

ființarea seminariilor în cele 3 eparhii (Sibiu, Arad și Caransebeș) acestea au devenit totodată și școale de cînt. bis. pentru candidații de preoți și învățători. Cînt. bis. în aceste seminarii a fost învățată tot după tradiția veche. În 1890 apare în Sibiu prima colecție publicată de **D. Cunțan**, prof. de cînt. bis. la seminarul Andreian de aci, intitulată »Cîntările bisericești după melodiile celor 8 glasuri«. Colecția, scrisă la îndemnul metropolitului **Șaguna**, cuprinde melodiile bis. (unisono) uzitate în general în bis. din Sibiu. De la apariția ei servește ca manual de instrucție în acest seminar. În 1902 a apărut de acelaș autor o altă colecție mică, »Cîntările funebre«, armonizate pentru 4 voci de bărbați, iar în anul acesta a 2-a colecție de cînt. bis. intitulată »Strana«, publicată de **T. Lugojan**, prof. de muz. la seminarul din Arad, fiind introdusă ca manual de instrucție în seminarul de acolo. Cuprinde cînt. bis. uzitate în general în părțile Aradului. În catedralele celor 3 eparhii și în alte bis. de pe la orașe au fost succesiv introdusă și cîntarea corală, iar în prezent avem și mai multe coruri bisericești țărănești cu deosebire în Bănat. — În **Occident** ca întemeetorul muzicii bisericești e considerat ep. **Ambrozie** (secl. 4). Sistemul muzicii introdus de el e bazat pe cele 4 moduri autentice grecești.

Mult mai însemnate sînt însă reformele papei **Grigorie cel mare** (secl. 6). Pe lîngă modurile autentice introduce și cele 4 plagale, în locul tetracordurilor introduce sistemul octavelor, tonurile le numește cu literile prime ale alfabetului: A, b, c, d, e, f, g, aplicînd totodată și notațiunea neumatică (v. Neume). Reformele sale au fost apoi dezvoltate în școalele de cînt din Fulda etc. Pe la începutul secl. 10 începe a-se desvolta și cîntul armonic. Melodiile sînt acompaniate în octavă, apoi în cvintă sau cvartă. Deci primele armonii erau octavele, cvintele și cvartele paralele. Cu încetul au fost introduse și alte intervale. În mișcarea paralelă octavele și cvintele nu mai sînt admise și locul lor îl ocupă mai ales terțele și secstele, iar pe lîngă mișcarea paralelă sînt folosite și altele și cu deosebire cea contrară. **Guido d'Arezzo** (995—1050) inventează portativul, iar combinînd notațiunea veche alfabetică cu cea neumatică pune bază notațiunii moderne (notațiunea lineară). — În secl. 12 și 13 cu dezvoltarea cîntului figurat e aflată și notațiunea mensurală sau măsurată; vocile se înmulțesc, iar consonanțele încep a fi deschilinite de disonanțe, cu alte cuvinte principiile armoniei încep a fi sistematizate. În secl. 14—15 teoria progresează mult; se încep formele contrapunctice,

Muzică de program (*germ. Programm-Musik*) = muzică curat instrumentală în care compozitorul caută să exprime anumite idei, situații sau reprezentări prin tonuri, în opoziție cu **muzica absolută** (v. Absolut).

Muzică de salon (*germ. Salonmusik*) = muzică scrisă în stil ușor, brillant, fără mari pretenții în privința adâncimii ideilor muzicale, avînd mai ales scopul de a da ezeccutantului ocazie să-și arate dexteritatea tehnică. Aici aparțin fantazia, variațiunile etc.

Muzică militară (*germ. Militär-Musik*) = 1) muzică scrisă pentru instrumente de suflat și de percușiune (v. Instr. muz.), fără instr. cu arcuș; 2) înșas orchestra militară, compusă din instrumente de suflat de lemn (flaute, clarinete, oboi) și de metal (cornuri, cornete, trompete, tromboni, tube și bombardoni) și din instrumente de percușiune (1 dobă mare, 1—2 mici și 1—2 părechi de cimbale).

M. v. s. mzv. presc. = mezza voce (v.).

Mzv presc. = mezza voce (v.).

IN

Nachahmung *germ.* = imitație (v.).
Narranta *it.* = povestind (term. de espr.).

Național, muzică națională = muzica care, ca product spiritual al unui popor, corespunde în privința melodiei, ritmului, tonalității etc. cu temperamentul, obiceiurile și cultura poporului respectiv. Elementul **n** — iasă mai bine la iveală în cîntecele populare (v. Cîntec).

Natural, tonuri n—, intervale n—, scări n— = tonurile, intervalele și scările fără alterațiuni (d. e. tonurile scării **C-dur**); **tonuri n—** mai numim și seria tonurilor armonice superioare (v. Armonice); seria acestor tonuri dă **scara naturală** a instrumentelor de suflat (v. Instr. muz. III.

și Instrum. naturale); **rezolvire n—** v. Rezolvire.

Naturale *it.* = natural, simplu, nemăiestrit (term. de espr.).

Negligente *it.* = negligent, ușoratic (term. de espr.).

Neume (*gr. neuma, neoma* = semn, *lat. notae romanae*) = notațiunea fără portativ introdusă în muzica bis. de papa **Grig. cel mare** († 604). Constă din puncte, virgule, linii drepte și curbe, cîrlige etc. în diferite pozițiuni. Din această notațiune foarte complicată derivă notațiunea și mai încurcată a psaltichiei întrebuintate și azi în bis. din România etc. În Occident a fost înlocuită în secl. 10 prin notațiunea **linneară**, iar în secl. 12—13 prin cea **mensurală** (v. Mensură). Ca

și câte o linie verticală eventual și câte 1 sau mai multe cîrlige. Dela forma notei depinde valoarea ei. **N** întrebuițate azi derivă din notele mensurale (v. Mensură) și sînt următoarele:

 nota întregă (*lat. semibrevis*).

 nota de jumătate (*lat. minima*).

 nota de pătrime (*lat. semiminima*).

 nota de optime (*lat. fusa*).

 nota de șasesprezecime (*lat. semifusa*).

 nota de treizecișidoime (*lat. subsemifusa*).

 nota de șasezecișipătrime.

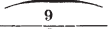
În muzica bis. găsim cîteodată și nota s. numită **notă de 2 tacte întregi** (*lat. brevis*). — Notele pot fi prelungite prin 1 sau 2 puncte adause în urma lor. Punctul prim prelungește nota cu $\frac{1}{2}$ din valoarea ei, iar al 2-lea cu $\frac{1}{2}$ din valoarea punctului prim, respective cu $\frac{1}{4}$ din valoarea notei. D. e. =

, = etc.; .. = etc. Prelungiri în alte combinații putem face cu ajutorul **legăturii** (v.). — Notele numai dacă sînt scrise în portativ provezut cu cheie (v.) arată tonuri anumite. Deși notele sînt numai semnele prin cari fixăm tonurile, totuși în practică sînt adeseori confundate cu acestea, d. e. zicem **notă sensibilă** în loc de **ton sensibil** etc. (v. și Durată).

Note principale (*germ. Hauptnoten*) = 1) notele din melodie cari, aparținînd diferitelor acorduri, determină mersul armoniei în piesă; 2) notele ornamentate; 3) în senz ritmic: notele accentuate. Contrarul sînt **notele secundare** și **ornamentele** (v.).

Note secundare (*germ. Nebennoten*) = notele din melodie, cari n'au însemnătate armonică, numite în general ornamente, în opoziție cu **notele principale** (v.). Aici aparțin notele pasagere, brodăriile, suspenziunile, anticipațiile, apoi apogiatura și toate celelalte ornamente (v. Ornament).

Notist = cel care scrie, copiază note.
Nocturno it. = nocturnă (v.).

Novomolă (*it. novemole*) = grupă melodică constătătoare din 9 note egale, cari valorează numai cît o singură parte din tact. E însemnată prin pus deasupra figurii.

pentru manual cu **Man.** sau cu **s. p. = senza pedale**. Cînd pedala apare în mod independent, pe lîngă manual, notele ei sînt scrise pe un portativ separat. Mai nainte orga era de regulă cu 1 ton mai sus acordată, azi însă e acordată la fel cu celelalte instrumente (v. Chorton). De prin secl. 9—10 începînd, a fost introdusă în bis. occidentală unde, pe lîngă ridicarea serviciului divin, a contribuit de sigur mult și la dezvoltarea gustului muzical la popoarele, în bis. cărora a fost întrebuițată.

Organe v. Orgă.

Organetto *it.* = orgă mică.

Organist = cel care cîntă din orgă.

Organo *it.* = orgă (v.).

Organografie = descrierea instrumentelor muz.

Organul vocal v. Aparatul vocal.

Orgel *germ.* = orgă (v.).

Orgelpunkt *germ.* = pedală (v.).

Orgelton *germ.* v. Chorton.

Orgue *fr.* = orgă (v.).

Orhestră (*it.* orchestra, *germ.* Orchester) = 1) complexul tuturor instrumentelor muzicale, cu cari sînt executate compozițiile instrumentale scrise pentru mai multe instrumente. După categoriile de instrumente deosebim: a) **o** din instrumente cu arcuș (*germ.* Streichorchester) constătătoare numai din instr. cu arcuș (violina I și II, violă, cello și contrabas, fiecare din acestea reprezentat prin mai multe instrumente); b) **o** de armonie (*germ.* Harmonie-Orchester) compusă din instr.

de suflat de lemn (flaute, clarinete, oboi și fagote) și de metal (cornuri, cornete, trompete, tube etc.) și din instrumente de percușiune (doba mare și mică, cimbale, tam-tam etc.); c) **o** mare cuprinde în sine toate categoriile de instrumente; d) **o** mică cuprinde pe lîngă instrumentele de arcuș și cîteva de suflat de lemn (flaută și clarinetă) și un număr restrîns de instr. de suflat de alamă (de regulă 2 trompete și 2 cornuri); 2) locul dinaintea binei, mai adînc, rezervat orkestrei în teatru și operă (v. și Capela).

Orhestrațiune v. Instrumentațiune.

Ornamente (*it.* ornamenti, *fr.* broderies, *germ.* Verzierungen) = note secundare, cari servesc la înfrumusețarea notelor principale din o melodie. Le scriem sau cu note mărunțele, dinaintea sau între notele principale, sau cu anumite semne, și le cîntăm totdeauna legate de nota principală. Unele au durată mai lungă, altele foarte scurtă. Timpul recerut la executarea lor îl luăm din valoarea notei principale. Cele mai însemnate sînt: apogiatura, trîlul, grupetul, mordentul, apoi notele pasagere, broderiile, suspenziunile etc. (v. și Maniere și Note secundare).

Ossia v. O.

Ottava, **o** — alta, **o** — bassa *it.* v. Octava.

Ottetto *it.* = octet (v.).

Overture *fr.* = uvertură (v.).

Overtura *it.* = uvertură (v.).

cu o acoladă; 2) în orhestră pe portativul superior: flautele, urmează clarinetele, oboiele, fagotele, cornurile, trompetele, trombonii, instr. de percusiune și în fine instr. cu arcuș. Dacă obvin partii vocale (solo, cor), acestea sînt scrise între instrumentele de percusiune și violina I. Portativele pe cari sînt scrise instr. de aceeaș categorie sînt legate cu cite o acoladă separată. Cînd 2 voci de pe diferite portative merg timp mai îndelungat în unison sau în octavă, scriem de regulă numai una, iar pe portativul celeilalte scriem cuvintele d. e. **col violino**, **col flauto** etc., sau **all8va** (v.). La repetirea unor fraze mai îndepărtate scriem cite odată numai vocea superioară, iar în portativele celorlalte voci scriem cuvintele **come sopra** (v.). Cheile și armatura le scriem la începutul fiecărui rînd pe toate portativele, semnul tactului însă numai pe portativul prim al fiecărei voci. Semnele de mișcare și nuanțare le scriem sau la fiecare voce separat, ceea-ce e mai corect, sau numai la vocile extreme, eventual și numai la vocea superioară.

Pasaj (*it. passaggio, fr. passage*) = 1) succesiune melodică în sus sau în jos (în formă de scară) constitătoare din note scurte, egale, ezechutate de regulă repede și scrise adeseori cu note mărunțele. Poate fi **diatonic** (făcut din tonurile unei scări dure sau

moi), **cromatic** (tot din semitonuri) și **armonic** (din tonurile aceleiaș acord condus preste mai multe octave). Cite odată e compus din reproducerea mai de multeori a aceleiaș figuri melodice cu cite un grad mai sus sau mai jos. E de regulă întrebuințat ca artificiu de coloratură, cînd ezechutarea lui e lăsată la chibzuiala ezechutantului (v. și Ruladă).

Passagio *it.* = 1) pasaj (v.); 2) piesă de ezechițiu compusă din pasaje.

Pasiune (*lat. passio, germ. Passion*) = oratoriu ce are ca subiect patimile lui Cristos, după cum sînt relate de singuraticii evangeliști.

Passionato *it.* = pasionat (term. de espr.).

Pasticciu (*it. pasticcio*) = numire dată în secl. 18 unor piese muzicale compuse din fragmente din alte piese (v. și Potpuriu).

Pastorală (*it. pastorello, fr. pastourelle*) = cîntec ciobănesc; numire dată 1) unor piese instr. de caracter simplu, liniștit, amintind viața dela țară; 2) unor opere mici, melodrame etc. cu subiect luat din viața țărănească.

Pastourelle *fr.* = 1) pastorală (v.); 2) un fel de contradans (v.).

Patetico *it.* = patetic, înalt, festiv, sărbătoreșc (term. de espr.).

Pătrime v. Note și Pauze.

Patru [4] = 1) în basul general (v.) intervalul de cvartă; 2) în aplicatura instrumentelor degetul al 4-lea (v. Degetație).

dominantă sau ambele) ca ton lung, se mișcă o serie de acorduri, cari nu e de lipsă să stea în raport armonic cu el. E folosită mai ales în compoziții mai lungi (fugă, finaluri etc.) înaintea cadenței finale și cuprinde rea-

sumarea momentelor principale din compoziție. Poate obveni însă și la începutul sau în mijlocul compoziției. Deasemeni poate fi și în alte voci nu numai în bas, în care caz o numim **p— transpusă**.

Pe două coarde (*fr.* double corde, *germ.* Doppelgriff) = întonarea de odată a duor tonuri pe instrumentele cu arcus.

Pentru două mâini (*it.* a due mani, *fr.* a deux mains, *germ.* Zwei-händig) expresie folosită în piese pentru pian spre a arăta, că piesa e destinată a fi cântată de o singură persoană, în opoziție cu piesele **pentru patru mâini** (v.).

Pentru patru mâini (*it.* a quattro mani, *fr.* a quatre mains, *germ.* Vierhändig) expresie care în piese pentru pian arată, că la ezecutarea piesei se recer 2 persoane, în opoziție cu piesele **pentru două mâini** (v.).

Pepicior = joc rom. uzitat în Bănat. Muzica constă din 2 reprize de câte 8 tacte în tact de $\frac{3}{4}$, în tempo repede (M. M. $\bullet = 132$). E o variantă a jocului de doi.

Perd. presc. = perdendo (v.).

Perdendo, perdendo si *it.* = dispărînd, pierzîndu-se, din ce în

ce mai rar și mai lin până cînd se pierde (term. de espr.). (v. Nuanțe).

Perfect (*germ.* rein) = deplin, curat, numirea dată în muzică consonanțelor depline. În scara diatonică, socotind dela tonul fundamental al scării, sînt 4 intervale **p—**: prima, cvarta, cvinta și octava (v. Interval); **acord p—** = acordul cu cvintă perfectă (v. Acord).

Period (*gr.*) = o succesiune mai lungă sau mai scurtă de tonuri, din punct de vedere melodic și ritmic caracteristică, care exprimă o idee muzicală. Constă din 2 părți numite **fraz**e (v.). Cele mai simple sînt cele compuse din 8 tacte numite **p— regulate**; celelalte sînt **neregulate**. Mai multe **p—** dau o melodie, o piesă muzicală (v. și Melodie și Motiv).

Pesante *it.* = greoi, trăgănat (term. de espr.).

(v. Temperatură), ca toate instr. cu claviatură, tonurile sale nu se pot acomoda tuturor modificărilor cromatice, ca ale instrumentelor cu arcuș sau de suflat, din care cauză nici nu se pot contopi întocmai cu tonurile acestor instr. Deasemeni nuanțele de crescendo și de-crescendo (v.) nu pot fi obținute ca la instr. amintite. Are însă avantajul polifoniei în așa măsură, că în această privință singură orga (v.) îl întrece. Tocmai în aceasta zace importanța cea mare a lui. Căci ori-ce piesă polifonă, putînd fi estrasă pentru acest instrument (v. Estras pentru pian), ne e dată posibilitatea de a cunoaște și piese, cari pe altă cale poate-că nu ne-ar fi posibil a-le cunoaște (d. e. o operă am putea-o cunoaște numai dacă ne-am duce acolo, unde ea e reprezentată). Tot din acest motiv **p**— nu numai că e cel mai potrivit instr. acompaniator, ci și ca instrument de concert ocupă locul de frunte. În forma sa de azi derivă din instr. numit **clavecin** (v.), primind mai ales în timpul mai nou perfecționări însemnate.

Piangendo *it.* = plîngînd (term. de espr.).

Pianin (*it. piccolo, germ. Pianino*) = pian vertical. Din cauza că ocupă loc mult mai puțin ca pianul cu coadă, e uzitat mai ales în familii. (v. Pian).

Pianissimo *it.* presc. **pp** = foarte slab; **p**— **quanto possibile** presc.

ppp = pianissimo posibil (v. Nuanțe).

Pianist = cel care cîntă la pian.

Piano *it.* presc. **p** = slab, fără în-tonațiune puternică (v. Nuanțe).

Pianoforte s. **Fortepiano** *germ.* = pian (v.).

Piano forte *it.* presc. **pf** = tare-slab, adică a începe forte, dar a continua piano (term. de espr.).

Piatti *it.* = cimbale (v.).

Piccicato *it.* v. Pizzicato.

Piccolino *it.* = piculină (v.).

Picior (*germ. Fuss*) = partea inferioară a flautei (v.).

Piculină (*it. flauto piccolo, germ. Octavflöte*) = flautul mic (v. Flaut).

Pièce *fr.* = piesă (v.).

Piepten v. Surdină.

Piesă (*it. pezza, fr. pièce, germ. Tonstück*) v. Compoziție.

Piesă cu cîntece (*germ. Singspiel*) = piesă dramatică în care textul e în general vorbit și numai singuratic momente sînt ilustrate prin muzică. **Cîntecul** e aproape singura formă muzicală aplicată în aceste piese (v. și Vodevil).

Piesă de bravură s. de coloratură = piesă vocală s. instrumentală în care sînt aplicate toate arti-ficiile de coloratură (v. ac.) cu scop de a scoate la iveală des-teritatea tehnică a executantului (v. și Arie de bravură).

Piesă de caracter (*germ. Charakterstück*) = piesă cu caracter bine-pronunțat cum sînt d. e. jocurile, marșurile etc.

Prescurtări

Adgo., ado. = adagio.
 Ad lib. = ad libitum.
 Al f. = al fine.
 All'oct, all'ott, all'8va = all'octava.
 Allo. = allegro.
 Andno. = andantino.
 Andte. = andante.
 Arc. = arco, coll'arco.
 Arpegg., arpio. = arpeggio.
 Ass. = assai.
 A. t. = a tempo.
 Att. = attacca.
 B. = bas.
 Br. = braciă.
 C. = col, colla, con.
 C. a. = coll arco.
 Cad. = cadență.
 Cal. = calando.
 C. b. = col basso.
 C. d. = colla destra.
 C. l. = col. legno.
 Clarito = clarinetto.
 Claro = clarino.
 Cor., co. = corno.
 Cresc. = crescendo.
 D. = destra, droite.
 D. C. = da capo.
 D. S. = dal segno.
 Decres. = decrescendo.
 Dim., dimin. = diminuendo.
 Div. = divisi.
 Dol. = dolce.
 Espr. = espressivo.
 F. = forte.
 Fag. = fagot.
 Ff, fff = fortissimo.
 Fl. = flauto.
 Flag = flageolet.
 Fl. picc. = flauto piccolo.
 Fp. = forte piano.
 Fz. = forzando.
 G. = gauche.

Largh. = larghetto.
 Leg. = legato.
 Lo. = loco.
 M. d. = mano destra.
 M. M. = Mälzel-Metronom.
 M. p. = mezzo piano.
 M. s. = mano sinistra.
 Mez. = mezzo.
 Mf. = mezzo forte.
 Mod., modto. = moderato.
 Ob. = oboe.
 P. = piano.
 Ped. = pedale.
 Perd. = perdendo.
 Pf. = più forte, poco forte.
 Pizz. = pizzicato.
 Pp., ppp. = pianissimo.
 Rall. = rallentando.
 Rf., rfz. = rinforzando.
 Rit., ritard. = ritardando.
 Riten. = ritenuto.
 S., sin. = sinistra.
 Sem. = sempre.
 Sfz. = sforzando.
 Sim. = simile.
 S. s. = senza sordino.
 S. t. = senza tempo.
 Stacc. = staccato.
 T. = tempo, tenor, tutti.
 Ten. = tenuto.
 Tr. = tril.
 Trem. = tremolando.
 U. C. = una corda.
 V. = voce.
 Vo. = violino.
 Vcello = cello.
 V. s. = volti subito.
 I-ma = prima volta.
 II-da = secunda volta.
 I-mo = primo.
 II-do = secundo.
 8-va = octava.

- p— **vista** s. a **vista** = a cînta o piesă la prima vedere, fără a o fi studiat de mai înainte; **parte** p— = vocea primă etc.
- Primadonă** (*it.* **prima donna**) = prima cîntăreață în operă; p— **absolută** (*it.* p— **assoluta**) v. **Assoluto**.
- Prima vista** *it.* = la prima vedere (v. **Prima**).
- Prima volta** *it.* = prima oară (v. **Repetiție**).
- Primo** *it.* **presc.** I, I-o, I-o = primul; **tempo** p— = tempo dela început; **flauto** p— = flautul prim; **violino** p— = violina primă etc.
- Primo uomo** *it.* = primul cîntăreț în operă.
- Principal, accent** p— = accentul tactului sau metric (v. **Accent**); **cadență** p— = cadența perfectă sau finală (v. **Cadență**); **voci** p— = vocile cari în compoziție înprumută alternativ melodia principală, avînd mers independent, în opoziție cu acelea cari susțin numai acompaniamentul, numite **secundare** s. **ripiene** (v. și **Polidonie**).
- Principale** *it.* = principal; **violino** p— = violina principală etc.
- Probă** (*fr.* **répétition**, *germ.* **Probe**) = ezercitarea unei piese muzicale înainte de a fi reprezentată în public, cu scop de a o putea ezeceuta bine în toate amănuntele ei; p— **generală** = proba ultimă înainte de reprezentarea piesei.
- Program, programă** (*it.* **programma**) = conspectul tuturor pieselor muzicale ce vor fi ezeceutate într'un concert. Cuprinde titlul, autorul, determinarea mai deapropoe a felului piesei, instrumentul pentru care e destinată și la piesele vocale mai mici și textul complet al acestora.
- Programm-Musik** *germ.* = muzică de program (v.).
- Prolog** (*gr.*) = partea întrodacătoare a unei piese dramatice (v. **Act**).
- Pronunziato** *it.* = pronunțat, accentuat (term. de espr.).
- Prozodie** (*gr.*) = accentuarea corectă a cuvintelor în vorbire.
- Psalmi** = cele 150 cîntări compuse cea mai mare parte de regele David. Dela Evrei au trecut în biserica creștină unde sînt parte cîntați parte recitați în serviciul divin.
- Psalt** = cîntăreț bisericesc (espresie uzitată în România).
- Psalterium** *lat.* = psaltire (v.).
- Psaltichie** (*gr.*) = cîntarea uzitată în biserica orientală (v. **Muzică**).
- Psaltire** = 1) cartea în care se cuprind psalmii; 2) instrument foarte vechi (*lat.* **psalterium**) ce samănă cu arpa (v.).
- Pulpit, pulpitr, pult** (*lat.* **pulpitum**, *germ.* **Notenpult**) = unealtă de lemn sau de metal, ce servește pentru a pune notele pe ea, așa ca ezeceutantul să le poată vedea ușor.
- Punta** *it.* = vîrf; a p— **d'arco** = cu virful arcușului.
- Punte** s. **tastieră** (*it.* **tastiera**, *germ.* **Griffbrett**) = bucățica de lemn de abanos în formă de limbă lipită pe gîtul instrumentelor cu arcuș și a unor instrumente cu coardele pișcate. Coardele,

ment; numire dată unor compoziții instrumentale în formă de fantazie (v.), compuse din diferite fragmente din alte compoziții sau cîntece populare.

Rastral (*lat. rastrum*) = unealtă cu care putem face deodată toate 5 liniile portativului.

Rätselcanon *germ.* = canon enigmatic (v. Canon).

Re v. D.

Real, **note r—** v. Note principale.

Realizare = în studiul armoniei completarea armoniilor indicate prin cifrele ce însoțesc basul dat (v. Bas cifrat).

Recenziune = dare de samă despre un op sau despre o reprezentare muzicală (concert, operă etc.).

Recitativ (*it. recitativo, fr. recitatif*) = compoziție vocală ce stă între declamațiune și cîntare. adică în care elementul curat muzical e redus așa, ca declamațiunea naturală a textului să iasă mai bine la iveală. Din cauza aceasta nu reclamă nici tact, nici ritm determinat. De asemeni nu are ca bază o tonalitate anumită ci constă mai mult din o serie de modulații ce se succed repede. Pe fiecare silabă din text vine de regulă numai cîte un ton. Textul e de cuprins narativ întretăsat cu reflecțiuni poetice. E scris de regulă în tact de $\frac{4}{4}$, fiind de 2 feluri: **simplicu** (*it. recitativo secco* s. **parlante**) la care acompaniamentul e redus la simpla atingere a armoniilor, pe cari se razimă melodia și 2) **obligat** (*it. reci-*

tativo accompagnato, obligato s. **stromentato**) cu acompaniament mai bogat și mai îngrijit. **R—** e aplicat în piese mari dramatice (cantată, oratoriu, operă). **Redita**, **reddita** *it.* = rentoarcere, repetiție (v. și Replica).

Reducere (*lat. reductio*) = aranjarea unei piese scrise pentru un număr mai mare de instrumente, pentru mai puține instr., fără a-i schimba forma originală.

Refren (*fr. refrain*) = versul repetit după fiecare strofă dintr'un cîntec precum și melodia celui vers. În cîntecele rom. **r—** constă cîteodată numai din 1—2 cuvinte, altădată din mai multe versuri (v. și Cîntec).

»Ști mîndro cînd ne iubiam
Amîndoi un măr mîncam.
Logojano.«

»Tot ți-am zis mîndro mă duc
Și tu tot nu m'ai crezut.
Dragă și iar dragă
Fir de iarbă neagră,
Fir de cucuruz
Auzi mîndr'auzi.«

Regens chori *lat.* = dirigentul corului bisericesc.

Registre (*germ. Register*) = 1) diferitele voci din orgă (v.); 2) regiunile vocii omenești. Tonurile produse de vocea omenească nu au toate același timbru (v.). Acesta depinde dela locul unde se produce rezonanța (v.) în partea superioară internă a corpului precum și dela modul funcționării coardelor vocale (v. Aparatul vocal). Sint 3 registre (voci) principale: de piept, mijlociu s.

Relativ v. Tonalități relative.

Religioso *it.* = religios, solemn (term. de espr.).

Repercussio *lat.* = percusiune (v. Fugă).

Repertor (*lat.* repertorium, *fr.* repertoire) = conspectul pieselor teatrale (opere etc.) cari vor fi reprezentate.

Repetatur *lat.* (*it.* si replica) = să se repețiască.

Répéter *fr.* = a repeți.

Repetiție (*it.* ripetizione, *fr.* répétition) = reluarea neschimbată a unei părți din o compoziție. Semnul *de r* — obține în 3 forme:

 arată repețierea imediată a părții percurse (cea dela începutul piesei);

 arată repețierea părții următoare (cuprinsă între semnele repetiției);

 s. s.

arată repețierea atât a părții premergătoare cât și a celei ce urmează. Dacă trebuie să repețim numai 1 sau 2 tacte acestea le însemnăm prin *bis* (= de 2 ori) *ter* (= de 3 ori) scris deasupra tactelor respective. Dacă o frază trebuie repetită însă nu imediat, ci numai după ce am parcurs alte fraze, la începutul frazei respective punem semnul *f* s. *Φ* iar la sfârșitul ei cuvântul *fine* sau semnul *∧*. În acest caz repețierea o indicăm prin *al* (dal) *segno* *al fine* = dela semn până la fine, sau *dal*

segno sin *al* *∧* = dela semn până la *∧*. Cîte odată se în-tîmplă, că la repetire să lăsăm afară cîteva tacte dela sfîrșitul frazei, înlocuindu-le cu altele. În acest caz tactele respective le însemnăm cu *Ia v.* (prima volta = prima oară), iar tactele cu cari le înlocuim cu *II da v.* (secunda volta = a 2-a oară). Acestea le scriem după semnul repetiției. Ele formează totodată trecerea la fraza următoare, în caz că piesa se continuă încă.

Repetirea aceleiaș figuri de note o însemnăm prin o linie groasă, piezișă, trasă pe portativ (v. Prescurtări și D'a capo).

Répétition *fr.* = 1) repetiție (v.); 2) probă (v.).

Replica *it.* = repetiție; *senza r* — fără repetiție.

Replicato *it.* = repețit.

Repriză (*it.* ripresa, *fr.* reprise) = repetiție; semnul de repetiție, apoi și perioadele pieselor mai ales de joc, cari sînt repețite.

Respirațiunea e de mare însemnatate pentru cîntăreț. Regule: inspiră adînc însă fără zgomot; expiră cu economie, lin, succesiv și în mod egal; nu respira în decursul unui cuvînt sau a unei idei ori fraze muzicale; caută să cînti cît mai multe tonuri pe aceeaș respi-

cheiere. A fost aplicat și în muz. vocală (arie), unde samănă în general cu cîntecul cu refren.

Roulade *fr.* = pasaj, ruladă (v.).

Roulement *fr.* = tremolo pe dobă și timpane.

Rubamento di tempo s. tempo rubato v. Rubato.

Rubato *it.* = rupt, răpit; tempo r— = tempo răpit, adecă tempo să fie cînd mai repede cînd mai lin în conformitate cu expresiunea mai veselă sau mai tristă a pasagelor singuratică din compoziție (v. și Ad libitum și Tempo).

Ruladă (*fr.* roulade) = pasaj cons-

tătător din grupe de note suitoare sau coboritoare, cîntate pe aceeaș silabă în arii și alte piese vocale. Servește ca artificiu de coloratură (v.), din care cauză e adesea scris cu note mărunțele (v. și Pasaj).

Rulant (*it.* rullante) = vibrător, zurăitor, ca tremolo pe dobă sau timpane.

Rullante *it.* = rulant; tamburo r— = doba mică folosită în orhestră.

Russe *fr.* = rusec, în mișcare proprie cîntecelor rusești; **valse** r— = vals în tempo foarte repede.

Rustico *it.* = rustic, țărănesc.

S

S. presc. = segno, sinistra, solo, subito (v. ac.).

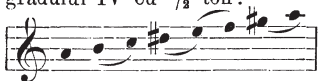
Sackpfeife *germ.* = cimpoi (v.).

Sacshorni (*germ.* Saxhörner) = instr. de alamă provezute cu ventile, inventate în Paris pe la 1842. În muzica de armonie înlocuesc buglele și oficleidele, fiind mult mai perfecționate ca acestea. Numirea aceasta li-a fost dată mai ales în Franția și Belgia (după numele inventatorului **A. Sax**); în Germania și la noi poartă diferite numiri. Sînt împărțiți în 2 grupe: 1) grupa înaltă cuprinde 4 instr.: a) s— sopran în B (în Germania numit Flügelhorn în B) are estenziune egală cu cornetul în B, b) s— mic în Es (în Germania numit Piccolo în

Es) întrebuințat la producerea tonurilor cari pentru s— sopran sînt prea înalte, c) s— alt în Es (Althorn în Es) are estenziune egală cu trombonul alt sau cornul în Es, d) s— tenor în B (Tenorhorn, Bass-Flügelhorn) al cărui volum e egal cu al trombonului tenor; 2) grupa adîncă cuprinde 3 instr.: a) s— bass în B (Bass-tuba, Euphonion, Baryton s. Tenorbass în B), b) s— bas grav (bombardon în Es) și c) s— contrabas (Contrabass-Tuba s. bombardonul în B grav) e cel mai adînc dintre instr. de alamă.

Sacsofon = instr. de metal ce samănă cu clarineta (inventat de **A. Sax** în Paris). Ezistă în toate diapazoanele, dela cele mai înalte până la contrabas, fiind în uz

În practică sînt întrebuintate toate 3 și anume: cea antică mai ales în formă coboritoare, cea armonică în formă suitoare și coboritoare (aceasta e cea mai folosită), iar cea melodică mai ales în formă suitoare (și numai din considerații pur melodice ca și cea antică). Fiecare scară își ia numirea mai de aproape dela tonul fundamental (C-dur, D-dur, A-moale etc.). Întrebuintînd numai tonurile naturale, putem obține numai o scară dură și anume cea clădită pe tonul c (= C-dur), iar moale pe tonul a (= A-moale). Din cauza aceasta aceste 2 scări le numim normale s. naturale, în opoziție cu celelalte, făcute cu ajutorul semnelor de alterațiune, pe cari le numim derivate. Cu ajutorul semnelor de alterațiune putem construi scări dure și moi pe ori ce ton (v. Tonalitate). Alterațiunile aparținătoare unei scări le scriem totdeauna la cheie. Ele formează **armatura** (v.) scării. Scările cu armatură egală le numim **paralele** (v. Paralel), iar cele cu tonică comună **scări cu nume egal** (C-dur și C-moale etc.). — Unele cîntece românești (v. Cîntec), sîrbești, slovacești, ungurești etc. au ca bază o scară deosebită, numită **scară națională**. Ea e făcută din scara moale armonică prin ridicarea gradului IV cu $\frac{1}{2}$ ton:

În muzica veche bis. sînt întrebuintate și alte feluri de scări diatonice (v. Tonalități bis.).

Scăunaș, scăunel v. Căluș.

Scem. presc. = scemando (v.).

Scemando *it.* = dispărînd (term. de espr. = cu **perdendo**).

Scenă = 1) bină (v.); 2) partea dintr'un act din operă sau altă piesă dramatică, ce rezultă din schimbarea numărului actorilor pe scenă (prin înțrarea sau eșirea unuia sau altuia dintre actori).

Scenerie = priveliștea scenei (v.), bina cu tot aranjamentul și decorațiile necesare la reprezentarea unei piese dramatice.

Schallbecher, Schalltrichter, Stürze *germ.* = pavilon (v.).

Scherzando *it.* = glumind (term. de espr.).

Scherzo *it.* = 1) piesă instrumentală de caracter vesel, umoristic, fără formă anumită; 2) fraza a 3-a în compozițiile ciclice (sonată etc.) constătătoare din 4 reprize, dintre cari 1-a și a 2-a se repetă iarăș după repriza 3 și 4. Tactul e de $\frac{3}{4}$ s. $\frac{6}{8}$, rar $\frac{2}{4}$. Are caracter vesel, umoristic.

Schimbare enarmonică v. Enarmonism.

Schlaginstrumente *germ.* = instr. de percusiune (v. Instr. muz.).

Scintilante *it.* = briliant, strălucit (term. de espr.).

Scordare, scordatura *it.* (*germ. umstimmen*) = acordarea unui instrument (mai ales violina) altfel, nu ca de obicei, cu scop de a ezecuta mai ușor anumite

gent; **ș— de atac** (*fr. chef d'attaque*) = primul între coriști (în operă); **ș— de cor** = dirigent; **ș— de orchestră** (*fr. chef d'orchestre*) = capelmaistru (v.).

Seg. presc. = segue (v.).

Segno *it.* = semnul ♯ s. ⊕ ; **al** (*d'al*) s— dela semn (v. Repetitie); **s di silenzio** = pauză (v.) etc.

Segue, seque *it.* = urmează; 1) la sfârșitul paginei arată, că piesa se continuă și pe pagina următoare; 2) deasupra unui pasaj de note e = cu **simile** (v.); mai înseamnă apoi și **attacca** (v.).

Seguidilla *span.* = dans spaniol, ce seamănă cu **bolero** (v.), în tact de $\frac{3}{4}$ sau $\frac{3}{8}$, acompaniat de chitară și castanete.

Sem. presc. = sempre (v.).

Semi *lat.* = jumătate; obvine în combinație cu alte cuvinte, d. e. semiton, semicadență etc. (v. ac.).

Semicadență (*germ. Halbschluss*) = repausul făcut pe dominantă (v. Cadență).

Semifusa *lat.* v. Mensură.

Semilună (*germ. Halbmond, Schellenbaum*) = instr. turcesc în forma semilunei. Constă din o rudă, în vârful căreia sînt înțepenite 2 coarne împodobite cu 2 coade de pâr de cal și cu o mulțime de clopoțele cari, scuturînd instrumentul, produc un sunet sgomotos.

Semiton, semitreaptă (*lat. semitonium*) = numirea celui mai mic interval din scară, sau distanța cea mai mică dintre 2 grade alăturate, adoptată în practica muzicii moderne (Teoria veche

admitea intervale și mai mici d. e. de $\frac{1}{4}$ ton etc.). E de 2 feluri: **mare** s. diatonic făcut dintr'un interval de secundă mică (e—f, h—c, g—as etc.) și mic s. **chromatic** făcut din intervalul de primă prin suirea sau coborîrea unuiu dintre tonurile intervalului (c—cis, g—gis, a—as etc.). Două semitonuri compun un **ton întreg** (v. și Comma și Ton).

Semitonium modi *lat.* = senzibila (v.).

Semn de coborîre v. Bemol.

Semn de restituire v. Becar.

Semn de suire v. Cruce.

Semne (*it. signe*) = nunirea generală a tuturor semnelor întrebuințate în notațiune (v.).

Semne de alterațiune v. Alterațiuni.

Semne dinamice s. de nuanțare (v. Nuanțe).

Semplice *it.* = simplu, fără înflorituri (în ezeutare).

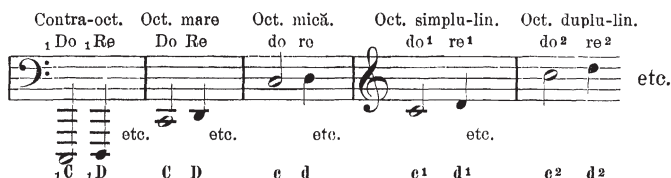
Sempre *it.* = tot astfel; s— **piano** = tot piano (v.); s— **vivo** = tot vioi etc.

Senza *it.* = fără; s— **accompagnamento** = fără acompaniare; s— **fiore**, s— **ornamenti** = fără ornamente în ezeutare, simplu; s— **replica** = fără repetire; s— **sordino** = fără surdină (v.); s— **tempo** = fără tempo anumit (v. Tempo) etc.

Septet (*it. settetto, germ. Septett*) = piesă vocală pentru 7 voci obligate (v.); cel instrumental e de regulă numit **septuor** (*lat.*) și e scris în forma sonatică (v. Sonată).

Septimă = 1) al 7-lea ton în sistemul diatonic socotit dela tonul

Si replica - Solo

Si replica v. Si.

Si tace v. Si.

Si volte v. Si.

Slargando *it.* = răind (v. Ritar-dando).

Slentando, slentante = stîngîndu-se, din ce în ce mai slab (v. Perdendo).

Slissato *it.* v. Glissato.

Smanioso *it.* = mînios, zgomotos (term. de espr.).

Sminuendo, sminuito *it.* v. Diminuendo.

Smorendo *it.* v. Morendo.

Smorz. presc. = smorzando (v.).

Smorzando, smorzato *it.* v. Perdendo.

Soave, soavemente *it.* = suav, blînd, domol, dulce (term. de espr.).

Soirée musicale *fr.* = serată muzicală (v. Serată).

Sol v. G.

Sol-bemol v. Ges.

Sol-bemol-major v. Ges-dur.

Sol-diez v. Gis.

Sol-diez-minor v. Gis-moale.

Solenne *it.* = solemn, sărbătorese (term. de espr.).

Solennită *it.* = solemnitate; **con s-** = solemn.

Solfegiu (*it.* solfeggio, *fr.* solfège) = ezeiții de cîntare fără test, la care tonurile sînt cîntate pe diferite silabe (d. e. la, lê, lo etc.),

pe cele 5 vocale (a, e, i, o, u) sau folosind numirile tonurilor. Astfel de ezeiții sînt indispensabile începătorilor pentru aflarea și întonarea corectă a intervalelor (v. și Solfegiare).

Solfegiare (*it.* solfeggiare, *fr.* solfier) = în ezeiții vocale cîntarea tonurilor nu cu un test anumit, ci pe diferite vocale, silabe sau cu numirile alfabetice s. monosilabice ale tonurilor (v. și Solfegiu, Solmizațiune, Abcdare și Vocalizare).

Soli *it.* = pluralul dela solo (v.).

Solist (*germ.* Solosänger, *Solo-spieler*) = cîntărețul sau instrumentistul care cîntă un solo (v.).

Sol-major v. G-dur.

Sol-minor v. G-moale.

Solmizațiune (*lat.* solmisatio) = cîntarea tonurilor cu întrebuințarea numirilor monosilabice (do, re, mi etc.) în locul testului (v. Monosilabele aretine). Aceste ezeiții sînt de mare importanță la învățarea cîntului (v. Solfegiu). Pe urma acestei solmizațiuni s'au ivit pe vremuri și altele cunoscute sub numirile bebizațiune, bobizațiune, damenizațiune etc. (v. ac.).

Solo (plural soli) *it.* = singur; piesă vocală sau instrumentală

femeiască înaltă numită și **dis-cant** (v.). Estenziunea e c^1-a^2 și mai mult. E de 3 feluri: 1) **s-înalt, de agilitate** s. de coloratură (*it. s. acuto, di agilità*) = sopranul foarte înalt (până la ges^3 și mai mult), mlădios, potrivit pentru agilități (v. Agilitate și Coloratură), 2) **s- de forță** (*it. s. sfogato, di forza*) = sopranul puternic și 3) **mijlociu** (*it. mezzo-soprano*). În ansamblu e împărțit de regulă în **s- prim și secund** (v. și Voce și Registre). — Numirea **s-** e folosită și ca atribut la calificarea instrumentelor de suflat, cari produc tonurile cele mai înalte.

Sopranist *it.* = cel care cântă sopran (v.).

Sordina, sordino *it.* = surdină (v.).

Sordo, sorda *it.* = înădușit, astupat; **clarinetto s-** = cu clarineta astupată; **tromba s-** = cu trompeta astupată (v. Astupat și Înădușit).

Sortita *it.* = aria de introducere a primadonei în operă. E de regulă o arie de bravură (v.).

Sospirando, sospirante *it.* = suspinând (term. de espr.).

Sost. presc. = sostenuto (v.).

Sostenuto *it.* = ținut, arată observarea strictă a lungimii tonurilor în ezeccutare (term. de espr.).

Sotto voce *it.* = cu jumătate voce, indică ezeccutarea notelor cu vocea reținută. La instr. cu arcuș e obținut acest efect prin ducerea arcușului în apropierea punții (v. și Flautando).

Spartito *it.* = partitură (v.).

Spațuri = locurile dintre liniile portativului (v. ac.).

Spiccato *it.* = respicat, clar (term. de espr.).

Spirito *it.* = spirit; **con s-** = cu spirit, însuflețit (term. de espr.).

Spiritoso, spirituos *it.* = cu spirit, însuflețit (term. de espr.).

S. pon. presc. = sul ponticello (v.).

S. s. sau **s. s.** presc. = senza sordino (v. Senza).

S. T. sau **s. t.** presc. = senza tempo (v. Senza și Tempo).

Stacato v. Staccato.

Stacc. presc. = staccato (v.).

Staccato *it.* = stacato, rupt, manieră care constă în aceea, că notele nu sînt ezeccutate cu valoarea lor deplină, ci cu mici întreruperi. E însemnat de regulă prin puncte puse deasupra notelor. Contrarul e **legato** (v.):

S- legato = stacato legat (v. Portament).

Staccatissimo *it.* e un grad mai înalt de staccato (v.). E însemnat prin virgule puse deasupra notelor:

Strascinando, *strasciando* *it.* = rărind, trăgănat (term. de espr. = cu *rallentando*).

Streichinstrumente *germ.* = instr. cu arcuș (v. Instr. muz. IV. 1).

Streichorchester *germ.* = orhestră din instr. cu arcuș (v. Orhestră).

Streichquartett *germ.* = cvartet (v.).

Strepitoso *it.* = zgomotos (term. de espr.).

Stretă (*it.* *stretta*, *germ.* *Engführung*) = în fugă întrarea răspunsului înainte de a se fi terminat tema (v. Fugă).

Stretto *it.* = îngustat, grăbit (term. de espr. = cu *accelerando*).

Stringendo *it.* = strângînd, grăbind (term. de espr. = cu *accelerando*).

Stromentato *it.* = instrumentat (v. Instrumentare).

Stromento *it.* = instrument (v.).

Strofă = în poezie combinațiune de 2—8 versuri; **cîntec strofic** = cîntecul care pentru toate strofele are aceeaș melodie. Astfel sînt mai ales cîntecele populare (v. Cîntec).

Ștudiu (*fr.* *etude*) v. Ezercițiu.

Stutzflügel *germ.* = pian scurtat (v. Pian).

Suave *it.* v. Soave.

Subdiapentă v. Subdominantă.

Subdominantă s. **dominantă inferioară** = gradul IV din scara diatonică (v. Scară).

Subiect (*lat.* *dux*, *it.* *soggetto* s. *suggetto*) = tema în fugă (v.).

Subito *it.* = subit, momentan; **acordate** s. = a acorda repede instrumentul; **volti** s. = a întoarce foaia repede etc.

Substituire = înlocuirea unui deget prin altul pe tastele instrumentelor cu claviatură (pian etc.) sau pe tastiera celor cu arcuș (violină etc.).

Suită (*fr.* *suite*) = piesă instrumentală constătătoare din o succesiune de 3—7 piese de dans, scurte (allemande, gavotă, menuet, sarabandă etc.).

Sul, *sulla* *it.* = preste, la, pe; s. — **poncicello** = la căluș (v. Ponticello); s. — **corda** = pe coardă; s. — **tastiera** = deasupra tastierei (a trage cu arcușul) (v. Tastieră).

Sumar, **tonuri** s. — v. Combinațiune.

Sunet (*it.* *suono*) v. Ton.

Suono *it.* = sunet, ton (v.); **suoni armonici** = tonurile armonice superioare (v. Armonice); **flageolettele** (v.).

Surdină (*it.* *sordino*, *germ.* *Dämpfer*) = unealtă sau întocmire cu care putem reduce intenzitatea tonurilor instrumentelor sau să întrerupem vibrațiunea coardelor după voință. La instr. cu arcuș s. — e un fel de **piepten** (v.) de lemn, de os sau de metal, pe care-l înlîntăm deasupra pe căluș. La pian funcțiunea s. — o îndeplinește pedala stîngă. (E de observat că la acest instr. e numit s. — și mecanismul, care apasă coardele la capătul dinainte; v. Pian); la timpane și dobe un petec de postav negru etc. (v. și Înădușit).

Suspenziune (*lat.* *retardatio*, *germ.* *Vorhalt*) = prelungirea unui ton din acordul precedent în acordul ce urmează. Prin aceasta sus-

— Fiecare piesă își are tactul seu propriu, bazat pe ritmul și caracterul ei. Cu deosebire piesele de dans și în general toate piesele cu ritm bine pronunțat și regulat sînt strict legate de un tact anumit (d. e. valsul recere t_{-} de $\frac{3}{4}$ s. $\frac{3}{8}$, ardeleana de $\frac{2}{4}$ etc.). Piesele cu ritm mai mult s. mai puțin neregulat nu recer totdeauna acelaș fel de tact, iar unele chiar de loc (v. Formă). La acestea tactul servește mai ales pentru orientarea mai ușoară în cetirea notelor; în o piesă neîmpărțită în tact (mai ales în partituri) orientarea e aproape imposibilă — În muz. națională rom. predomină tactul de $\frac{2}{4}$. Acesta e tactul tuturor dansurilor noastre cu excepția horei (v.). Doina din cauza ritmului ei neregulat o putem număra la formele libere de tact. În regulă generală o scriem în tact de $\frac{4}{4}$ sau $\frac{3}{4}$ (v. și Cîntec). Pentru cînt. bis. ale noastre e mai potrivit tactul de $\frac{3}{4}$ sau $\frac{4}{4}$. — **A da** sau **a bate tactul** = a marca cu mîna sau cu piciorul diferențele părți ale tactului. (v. Bate). Cîte părți are tactul atîtea mișcări trebuie făcute. De aici provine că d. e. la tacele de jumătăți ($\frac{2}{8}$, $\frac{3}{8}$ etc.) notele la ezeccutare apar cu valoare redusă de jumătate (d. e. nota întreagă ține până batem de 2 ori, jumătatea până batem odată etc.), iar la cele de optimi și șasesprecimi ($\frac{3}{8}$, $\frac{6}{8}$, $\frac{1}{2}$ etc.) cu valoare îndoită sau împătrată (d. e. nota

de optime ține până batem odată, pătrarul până batem de 2 ori etc.). În tempo foarte repede mișcările tactului se pot contrage (d. e. la tactul de $\frac{6}{8}$ în loc de 6 ori batem numai de 2 ori etc.).

Tambor v. Tambur.

Tambour fr. = tambur și dobă (v.).

Tambur (it. tamburo, fr. tambour) = cel care bate doba, dobaș; t_{-} major = cel mai mare între dobași.

Tamburină (it. tamburetto, fr. tambourin) = un fel de dobă compusă din un cerc de lemn sau metal, pe care e întinsă numai o piele, iar jur împrejur e provezută cu zurgălăi. Lovită cu mîna produce un sunet zgometos. E folosită în unele jocuri italiene, spaniole și orientale pentru marcarea ritmului; apoi și în balet (v.). În privința aplicării acestui instr. în muzica noastră v. art. Joc.

Tamburo it. = dobaș și dobă; t_{-} grande = doba mare; t_{-} rulante = doba militară (v. Dobă).

Tam-tam = instr. de percusiune uzitat în Orient. Constă din un disc de metal, care e lovit cu un ciocan căptușit cu postav.

Taraf = bandă de muzicanți (espresie uzitată mai ales în România) (v. și Lăutar).

Tarantella it. = dans italian de caracter f. pasionat, în tact de $\frac{6}{8}$, tempo f. repede. E dansat de regulă de fete din popor acompaniindu-se singure cu tamburina. A fost introdus și în balet (v.).

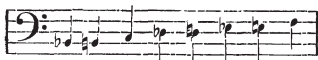
Timoroso *it.* = timid, fricos (term. de espr.).

Timp. presc. = timpani (v.).

Timpană (*it. timpano, germ. Pauke*) = instr. de percusiune folosit în orchestră. Constă din o căldare de aramă, deasupra căreia e întinsă o piele de capră sau de asin, ca la dobă. Prin un mecanism de șuruburi poate fi acordată, ca să dea un ton anumit. Tonul e produs cu 1—2 mâșișoare învălite în piele sau postav. În orchestră sînt de regulă 2, acordate în cvartă sau cvintă (tonica și dominantă): **t—mare** dînd unul dintre tonurile

și **t—mică** dînd unul dintre tonurile

Notățiunea e în **C-dur** pe acelaș portativ, în cheia basului. Pentru înădușirea tonului e folosită o **copertă** (v.) de postav (v. Timpani).

Timpani *it.* = timpane; **t—coperti** = cu timpanele acoperite (v. Timpană); **t—scordati** v. Scordato.

Timpanist = cel care bate timpanele. În orchestră e de regulă unul singur.

Timpi (*fr. temps*) = părțile tactului (v. Tact).

Timp slab (*gr. arsis*) = partea neaccentuată a tactului (v. Accent și Tact).

Timp tare (*gr. thesis*) = partea accentuată a tactului (v. Accent).

Tirato *it.* = întins, trăgănat (term. de espr.).

Tobă v. Dobă.

Toccata *it.* = piese fără formă anumită, un fel de fantazii uzitate în timpurile mai vechi, scrise în special pentru instr. cu claviatură (dela toccare), în opoziție cu **sonata** (dela suonare), care era destinată instr. cu arcuș și cu **cantata**, numele dat în general ori-cărei compoziții vocale.

Ton (*lat. tonus, fr. son*) = 1) sunetul produs prin vibrațiunile regulate ale unui corp elastic. Insușirile sale sînt: a) **înălțimea** care depinde dela numărul vibrațiunilor în timp de 1 secundă, b) **intențitatea** care depinde dela lărgimea vibrațiunilor și c) **timbrul** (v.). — **T**-le sînt numite sau cu 7 litere din alfabet: **c, d, e, f, g, a, h** (v. Alfabet) sau cu 7 monosilabe: **ut (do), re, mi, fa, sol, la, si** (v. Monosilabele aretine). Cu privire la înălțime sînt împărțite în grupe de cîte 7 respective 8 tonuri numite **octave** (v. Sistemul tonurilor). În scris tonurile sînt ficsate prin note (v.); 2) distanța dintre 2 tonuri cari formează interval de secundă. E de 2 feluri: a) **semiton** (semitreaptă s. secundă mică) e cea mai mică distanță adoptată în muzică (v. Semiton) și b) **ton întreg** (treaptă întreagă sau secundă mare) constă din 2 semitonuri (unul diatonic și unul cromatic). În scris tonurile sînt determinate prin **note** (v.).

C-dur și **A-moale** le numim **t-normale** (v. Normal), celelalte derivate (v. Derivat). **T-** cu armatură egală le numim **paralele** iar cele cu tonică comună cu nume egal. — Semnele după cari putem cunoaște tonalitatea sînt: a) armatura (v.). Doarece însă aceasta e comună tonalităților paralele, trebuie să căutăm și tonul **caracteristic** (v. Caracteristică), care ca atare trebuie să apară în primele tacte ale compoziției, d. e. **t-** cu 1# (fis) la cheie poate fi **G-dur** și **E-moale**, deci în cazul prim vom găsi în primele tacte tonul **d** (care e caracteristica tonalității **G-dur** față de **E-moale**), iar în cazul al 2-lea tonul **dis** (care e caracteristica tonalității **E-moale** față de **G-dur**); b) tonul (acordul) cu care se începe, dar mai ales se termină compoziția. Regula e: fiecare compoziție se începe, dar mai ales se termină cu tonul fundamental al tonalității, în care e scrisă; c) impresiunea.

Tonalități bisericești (*lat. modi, toni germ. Kirchentonarten*) = scările diatonice ce servesc ca bază cîntării bis. vechi atît în bis. orientală cît și în cea apusănă. Sînt mai mult o specie de octave (*lat. species octave*) bazate pe tonalitățile grecești (v.), avînd tot aceleași numiri, diferind însă în privința înălțimii. În Apus au fost introduse parte prin Ambroziu ep. Milanului († 397), parte prin papa Grigorie cel mare († 604). Sînt 8: 4 auten-

tice: dorică: **d—d¹**, frigică: **e—e¹**, lidică: **f—f¹** și micsolidică: **g—g¹** și 4 plagale: hipodorică: **A—a**, hipofrigică: **H—h**, hipolidică **c—c¹** și hipomicsolidică: **d—d¹**. În secl. 16° au fost adăugate încă 4: ionică: **c—c¹**, eolică; **a—a¹** (ca autentice), hipoionică: **G—g** și hipoeolică: **e—e¹** (ca plagale). Cu ajutorul alterațiunilor puteau fi transpuse mai sus sau mai jos, unele primind numiri speciale (astfel s'au născut cea ionică, eolică și derivatele lor). — În bis. orient., unde au fost introduse de sf. Damaschin (secl. 8), au fost în decursul timpului nu numai intervertite, ci li s'a schimbat în parte și caracterul prin introducerea de intervale deosebite. Psaltichia (v.) uzitată și azi în bis. din România prezintă în această privință exemple destul de complicate (v. și Glas și Muzică).

Tonalități grecești = tonalitățile sau mai bine zis speciile de octave întrebuintate în muzica Grecilor vechi. Erau 8, dintre cari 4 autentice: dorică (**e—e¹**), frigică (**d—d¹**), lidică (**c—c¹**) și micsolidică (**H—h**) și 4 plagale (derivate): hipodorică (**A—a**), hipofrigică (**G—g**), hipolidică (**F—f**) și hipomicsolidică (**E—e**). Fiecare din acestea era compusă din 2 tetracorduri (v.). Aceste tonalități au servit ca bază cînt. bis. vechi (v. Tonalități bis.).

Tonalități paralele v. Tonalitate.
Tonalități relative = tonalitățile înrudite în gradul prim (v. Înrudirea tonalităților).

Triller - Triolă

(1) scriere tr. (2) tr.

ezeccutare

(3) scriere

ezeccutare

(4) scriere tr. ezeccutare

T., care devine succesiv mai repede, e numit **ribattuta** (v.).

Triller *germ.* = tril (v.); **Prall-triller** = mordent (v.).

Trilletto *it.* = mordent (v.).

Trillo caprino *it.* = tril neegal, ce samănă cu mecăitul caprei.

Trîmbiță = goarnă, trompetă (v.).

Trîmbițaș = cel care suflă din trîmbiță.

Trio = piesă pentru 3 instrumente concertante (v.) și în special piesă

scrisă în forma sonatei (v.) pentru 2 viole și violă, violină, violă și celo sau pian, violină și celo (v. și Terțet); 2) o frază cu temă proprie, de caracter mai liniștit, cantabil, ce obține mai ales în marșuri, jocuri etc., urmînd frazei principale.

Triolă s. **trioletă** = figură ritmică născută din împărțirea unei note în 3 părți egale. E însemnată prin $\frac{3}{3}$ d. e.:

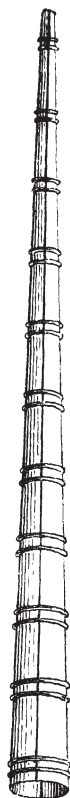
și Italia (în Germania v. **Minne-sänger**). Erau nobili, cavaleri sau chiar principi. Poeziile lor, de cuprins erotic, eroic, satiric, didactic și religios, le cântau înșiși pe melodii făcute tot de ei, pe la curțile nobililor și principilor, unde erau în mare cinste. Cîntecele lor, adesea foarte frumoase, le învățau servitorii, cari îi însoțiau și alți muzicanți ambulănți, cîntîndu-le pentru bani prin diferite orașe. Aceștia erau numiți **jongleurii** (v.).

Trugschluss *germ.* = cadență înșălătoare (v. Cadență).

Tuba (*lat.*) = 1) la Romani și alte popoare vechi o trompetă cu tubul lung, drept; 2) în Germania sacshornul cu 4—5 ventile, care în muzica de armonie (v.) ține basul (v. Sacshorni).

Tulnic = instr. de suflat ce seamănă cu buciulul. E uzitat mai ales în Munții-Apuseni. Constă din un tub gol, conic în lungime de 1'80—3'20 m. Diametrul la capătul de sus e de 3'5—4'5 cm., iar la cel de jos de 10—18 cm. Tubul e compus de regulă din 2 doage de lemn de brad sau de paltin (acesta e mai trainic și are ton mai dulce) legate cu cercuri de crengi de brad. Sînt însă și **t**— din mai multe doage. În unele părți din Maramureș etc. există și **t**— mai mici (80 cm.—1'40 m.), apoi și de cele de tinichea. De acestea se servesc mai ales păstorii pentru signale. În ținutul **Câmpeniului** e folosit exclusiv ca instr. muzical. Pe aici cîntă

din el mai ales femeile. Timpul cel mai potrivit de a cînta sînt serile de primăvară și vară. Înainte de cîntare a muiat bine în apă. **Tulnicașul**, stînd pe un loc mai înalt, îl ține cu amîndouă minile. Suflarea e făcută cu jumătatea dreaptă a buzelor lipite bine de gura instrumentului. Cu mîna dreaptă rezimată de corp e încontinuu purtat în dreapta și în stînga, în semicerc sau e ridicat tare în sus și lăsat apoi în jos pînă mai atinge pămîntul. Prin aceasta tonul capătă o expresie particulară, sîmănînd unei specii de tril. Tonul foarte puternic, de expresiune pătrunzătoare-melancolică, în direcția în care e ținut instrumentul la cîntare, e auzit la distanță de 10—12 klm., iar în direcția contrară la 1—2 klm. Ca ori-ce instr. natural (v. ac.) nu poate da decît unele dintre tonurile scării naturale (v. Natural și Armonice). Dar și acestea răspund destul de greu. Melodiile cîntate cu **t**— constau mai ales din armonicele 3, 4, 6 și 8 și poartă diferite numiri ca vidreana, albăceana, ponoreana etc. Sunt de obicei precedate de o scurtă

Tulnic.

Unu (1) = în aplicatură instr. cu arcuș arată degetul 1 (v. Cifre și Degetație).
U s. presc. = ut supra.

Ut *it.* = do (v. ac. și Note).
Ut supra *lat. (it. come sopra)* = ca mai sus (v. și Come).

V

V. presc. = verte, voce, volta (v.).

Va. presc. = viola (v.).

Valoare (*it. valore*) v. Durată.

Vals (*it. valsó, fr. valse, germ.*

Walzer) = dans de origine germ. respîndit pretutindena. E cel mai favorit dintre dansurile numite rotunde (germ. Rundtänze). Muzica constă din mai multe părți (melodii) constătătoare din cîte 16—32 tacte cu reprize. Fiecărei părți îi premerge o scurtă introducere (de cîte 4 tacte). De obicei i-se adaugă și cîte un trio sau o codă. Tactul e de $\frac{3}{4}$, în mișcare mai moderată; în timpul mai nou însă în tact de $\frac{3}{8}$ și în tempo mai repede (valsul vienez). E aplicat și în alte forme de dans (cadril, cotillon etc.).

Variațiune (*it. variazione*) = schimbarea, variarea unei idei sau fraze muzicale din punct de vedere melodic, armonic și ritmic. Ideea muz. e numită **temă**. Ea trebuie să fie interesantă și să poată fi ușor recunoscută în singuraticile variațiuni. **V—** poate fi piesă de sine stătătoare (numită **temă cu variațiuni**) sau să facă parte din altă piesă (sonată, rondo, dansuri etc.).

Var. presc. = varié (v.).

Varié *fr. (it. variato)* = variat.

Vătav = conducătorul călușerilor (v.).

Veloce *it.* = repede; **velocissimo** = f. repede (term. de mișcare).

Venetienne *fr.* = barcarolă venețiană (v. Barcarolă).

Ventile (*fr. pistons, soupapes, germ.*

Ventile) = mehanism aplicat în timpul mai nou instr.-lor cu baze. Prin mijlocirea lor tubul principal al instrumentului poate fi ușor pus în legătură cu alte tuburi secundare cu scop ca, prin lungirea și scurtarea coloanei de aer, să poată fi ușor obținută întreaga serie cromatică de tonuri ca rezultat al diferitelor scări naturale (v. Armonice), ce corespund singuraticelor dimensiuni ale tubului respective ale coloanei de aer. Numărul **v—** e de 3—5 (v. și Instr. muz. III 3 și Instr. naturale).

Verte *lat.* = întoarce (v. Volti).

Vibrare, vibrațiune = 1) mișcarea părților unui corp elastic produsă prin lovire, pișcare etc., al cărei rezultat e sunetul. Dacă vibrațiunile sînt regulate, sunetul devine **ton** (v.); 2) tremolare, undulațiune (v.).

Dela felul trăsăturii depinde f. mult espresiunea instrumentului. Manierele staccato, legato, pizzicato, sul ponticello, sul tastiera, aplicarea surdinei, flageoletele etc. îi dau violinei o espresie particulară. În orhestră e de regulă folosită în 2 voci independente: violina **primă** și **secundă** scrise pe portative separate. În acompaniament viol. 2-a are de regulă tonuri duple. — Violina derivă din instr. arab **rebab** adus de Mauri în Spania. Din acesta s'a născut în evul mediu așa numitul **rebec**, care formează baza violinelor vechi (viola da braccio, di gamba etc.). Din acestea s'au desvoltat viola și violina de azi. **V**— a ajuns la perfecțiune pela începutul secl. 16. Violinele construite atunci în orașul **Cremona** (Italia) de către măiestrii **Maggini, Amati, Stradivari, Guarnerius** etc., atît în privința forme și construcției, dar mai ales în privința frumseții tonului sînt până azi neîntrecute. Pe cînd toate celelalte instr. muz. și cu deosebire cele de suflat au fost ridicate de știința modernă la un grad înalt de perfecționare și sînt și azi în progres continuu, pe atunci în privința violinei toate încercările făcute până acum au fost zădarnice. Căci până azi n'a succes a construi violine nici macar egale în ton cu cele amintite. Astfel e ușor esplicabil, că violinele eșite din atelierele măiestrilor amintiți, păstrate până azi (cu

total au fost fabricate atunci cam 2000 violine) sînt vîndute cu prețuri fabuloase de cîte 40—50 mii coroane.

Violină mută (*germ. Stumme Violine*) = violină cu corpul foarte îngust, din care cauză tonul de altfel curat, e foarte slab. E folosită pentru ștudio în localități, unde e vorba de a evita conturbarea vecinilor.

Violino *it.* = violină (v.); **v**— **primo** = violina primă; **v**— **secundo** = violina secundă (în orhestră).

Violoncelle *it.* = celo (v.).

Violoncello *germ.* = celo (v.).

Violine *it.* = contrabas (v.).

Virgulă = semnul , întrebuințat ca semn de respirație (v. ac.).

Virtuos (*it. virtuoso*) = artist practic (cîntăreț sau instrumentist) care se distinge într'un mod deosebit atît prin tehnică (v.) sigură, cît și prin predare desevîrșită.

Vista, a prima vista *it.* = la prima vedere, adecă a ezeuta o piesă fără a o fi văzut și ștudio mai de nainte.

Vivace, vivo *it.* = vioi, repede; **vivacissimo** = f. repede (v. Tempo).

Vivezza (con) = cu vioiciune (term. de espr.).

Vivo v. Vivace.

Vo presc. = violino (v.).

Vocal, muzică **v**— (*germ. Vokalmusik*) = muzica ezeutată cu vocea omenească, în opoziție cu cea instrumentală (v. și Muzică); **piesă** (compoziție) **v**— = piesă pentru voce cu sau fără acomp.

că piesa se continuă și pe pagina următoare; **v_ subito** presc. **v. s.** = întoarce repede.

Volum (*lat. ambitus, germ. Tonumfang*) = numărul tuturor tonurilor ce poate emite o voce sau un instrument (*v. și Estenziune*).

Vorausnahme *germ.* = anticipație.

Vorhalt *germ.* = suspenziune (*v.*).

Vorschlag *germ.* = apogiatură (*v.*).

Vorzeichnung *germ.* = armatură, prescriere (*v.*).

Vox *lat.* = voce; **v_ angelica** = vocea îngerilor; **v_ humana** = vocea omenească (*v. Orgă*).

V. s. presc. = volti subito (*v. Subito și Volti*).

W

Waldhorn *germ.* = corn de vânătoare (*v. Corn*).

Walzer *germ.* = vals (*v.*).

Wechselnoten *germ.* = brodării (*v. Brodărie*).

Weich *germ.* = moale (*v.*); **w-e**

Tonart = tonalitatea moale (*v. Tonalitate*); **w-er Dreiklang** = acord moale (*v. Acord*).

Wirbel *germ.* = 1) cheie (*v.*); 2) roulement (*v.*).

Wirbelkasten *germ.* = cuier (*v.*).

X

Xylorganum *lat.* = un fel de instr. | cu claviatură.

Z

Zapfenstreich *germ.* = retragere.

Zeffiroso *it.* = lin, ușor, blînd (*term. de espr.*).

Zeitmass *germ.* = tempo (*v.*).

Zeloso, zelosamente *it.* = zelos, espresiv, cu foc (*term. de espr.*).

Zingara, Zingaresca *it.* = țigăneasca, cîntec țigănesc; **alla z-** = țigănește, pasionat-fantastic.

Zoppa, (alla) *it.* = șchiopătînd (*term. de espr.*).

Zunge *germ.* = limbă, ancie (*v.*).

Adaus.

Irozi s. crai = grupe de copii sau feciori, cari în sărbătorile Crăciunului, purtînd cu sine o stea din hîrtie, umblă pe la casele oamenilor dînd un fel de reprezentații constătătoare din cîntece (v. Cîntec de stea) și recitații, în amintirea nașterii lui Cristos. Sînt o reminiscență a **misteriilor** (v.) obicnuite în evul mediu în bis. apusană, de

unde au trecut și la noi. Mai demult, stînd sub protecția și controlul bisericii (cum mai e și azi în foarte puține locuri), i— formau un obicei rel. frumos. Azi însă în cele mai multe locuri și cu deosebire la orașe au degenerat de tot, devenind un izvor de câștig ieftin pentru oamenii de categoria morală mai inferioară.

ACEASTĂ LUCRARE ESTE PROTEJATĂ
DE LEGEA DREPTULUI DE AUTOR !

VĂ MULȚUMIM DACĂ NU VEȚI FOTOCOPIA ACEASTĂ LUCRARE INTEGRAL SAU PARȚIAL !

RESPECTAȚI EFORTUL AUTORULUI ȘI AL ECHIPEI REDACȚIONALE
ȘI SUSȚINEȚI PUBLICAREA ALTOR LUCRĂRI SIMILARE !

PUTEȚI ACHIZIȚIONA LUCRĂRILE NOASTRE DIN

LIBRĂRIA MUZICALĂ *George Enescu*
București, piața Sfinții Voievozi nr. 1
(lângă Liceul de muzică G. Enescu)

SAU

PUTEȚI COMANDA ONLINE VIZITÂND

WWW.LIBRARIAMUZICALA.RO

E-MAIL: GRAFOART1991@GMAIL.COM

TEL.: 0747 236 278 (07-GRAFOART)